

Sammanfattning av utlåtandena om mellanrapporten av kommittén för social trygghet

INNEHÅLL

Begäran om utlåtande om mellanrapporten av kommittén för social trygghet	3
Remissinstanser	5
1. Förenhetligande av lagstiftningen om social trygghet (förslag 1 och 2 i mellanrapporten)	8
2. Komplicerat verkställande och digitaliseringens möjligheter (förslag 3 och 4 i mellanrapporten)	9
3. Förmåner med anknytning till arbetsförmåga och arbetsoförmåga (förslag 5, 6 och 7 i mellanrapporten).....	11
4. Utkomstskydd för arbetslösa, främjande av sysselsättningen och partiell sysselsättning (förslag 8 och 9 i mellanrapporten)	13
5. Studier och kompetensutveckling (förslag 10, 11 och 12 i mellanrapporten)	14
6. Social trygghet för barn och familjer (förslag 13, 14 och 15 i mellanrapporten)	17
7. Boendeutgifter och ersättande av boendeutgifterna (förslag 16 i mellanrapporten).....	20
8. Utkomststöd och minskat behov av långvarigt utkomststöd (förslag 17 och 18 i mellanrapporten).....	21
9. Fungerande förmåns- och servicestigar och tillhandahållande av tjänster (förslag 19, 20, 21, 22, 23, 24 och 25 i mellanrapporten).....	23
10. Det sociala trygghetssystemets bidrags- och byråkratifällor (förslag 26 och 27 i mellanrapporten)	25
11. Bosättnings- och arbetsbaserad social trygghet och internationell rörlighet (förslag 28, 29 och 30 i mellanrapporten)	27
12. Förenhetligande och sammanslagning av orsaksbaserade grundskyddsförmåner med beaktande av förtjänstskyddet (kommitténs förslag för följande regering)	28
13. Prioritering av förslagen	31
14. De offentliga finansernas hållbarhet.....	32
15. Kommitténs riktlinjer för den andra arbetsperioden	32
16. Vad annat vill du säga om reformen av den sociala tryggheten?	34

Begäran om utlåtande om mellanrapporten av kommittén för social trygghet

Publicerad: 24.3.2023

Svarstiden gick ut: 23.5.2023

Inledning

Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om mellanrapporten av kommittén för social trygghet.

Bakgrund

Statsrådet tillsatte den 19 mars 2020 en parlamentarisk kommitté för social trygghet för att bereda en reform av den sociala tryggheten. Kommitténs mandattid sträcker sig över två riksdagsperioder. Målet för kommittéarbetet är att utveckla den sociala tryggheten både strukturellt och funktionellt i ett långtidsperspektiv. Kommittén behandlar grundskyddet, förtjänstskyddet, utkomststödet, kopplingen mellan dem och finansieringen av dem samt åtgärder för en bättre samordning av tjänsterna och förmånerna. Kommittén behandlar inte ålderspensioner.

Mellanrapporten om arbetet under den första perioden för kommittén för social trygghet godkändes på kommitténs möte den 30 januari 2023. De första kapitlen i mellanrapporten beskriver målen för reformen, reformprocessen samt identifierade problemkomplex i det sociala trygghetssystemet, det sociala trygghetssystemets uppbyggnad samt de rättsliga och ekonomiska ramvillkoren för reformen. I avsnitt 4 beskrivs alternativa sätt att ordna den sociala tryggheten.

Kapitlen 5 och 6 i mellanrapporten innehåller kommitténs 31 förslag till reform av den sociala tryggheten för kommande regeringar samt riktlinjer för arbetet under kommitténs andra period.

Kommitténs förslag gäller bland annat barns och familjers sociala trygghet, förmåner med anknytning till arbetsförmåga och arbetsoförmåga, utkomstskydd för arbetslösa, studier och kompetensutveckling, stöd för boende, utkomststöd, förmånsprocesser och servicestigar, genomförande av den sociala tryggheten och digitalisering. Kommittén föreslår för nästa regering att de orsaksbaserade grundskyddsförmånerna ska förenhetligas och sammanslås med beaktande av förtjänstskyddet.

Mellanrapporten publicerades den 16 mars 2023.

Målsättningar

Utlåtandena ger vägledning för kommitténs arbete under den andra perioden samt för att inleda och genomföra de lagberednings-, utrednings- och utvecklingsprojekt som föreslås i mellanrapporten. Remissbehandlingens syfte är inte att påverka förhandlingarna om regeringsprogrammet.

Svarsanvisningar för mottagare

Vi ber er lämna ert utlåtande genom att svara på begäran om utlåtande i tjänsten utlåtande.fi. Ni behöver inte skicka in utlåtandet separat med e-post eller post. Även andra än de som nämns i sändlistan får lämna utlåtande.

För att lämna utlåtande behöver ni registrera er och logga in i utlåtande.fi. Närmare anvisningar om hur tjänsten används finns på webbplatsen utlåtande.fi under fliken Anvisningar > Bruksanvisningar.

För att underlätta hanteringen av remissvaren ber social- och hälsovårdsministeriet att utlåtandet indelas i enlighet med mellanrubrikerna och frågorna i begäran om utlåtande. Ni kan besvara antingen alla eller bara en del av frågorna i begäran om utlåtande.

Obs! Alla utlåtanden som lämnas in är offentliga och publiceras i tjänsten utlåtande.fi. Se till att utlåtandet inte innehåller personuppgifter eller annat som hör till privatlivet.

Tidtabell

Vi ber er vänligen lämna in ert utlåtande senast den 23 maj 2023 kl. 16.00.

Länkar

<https://stm.fi/sosiaaliturvauudistus> - Lisätietoja sosiaaliturvauudistuksesta.

<https://stm.fi/sv/reform-av-den-sociala-tryggheten> - Mer information om reformen av den sociala tryggheten

Bilagor:

[Sosiaaliturvakomitean välimietintö](#)

[Mellanrapporten av kommittén för social trygghet](#)

Remissinstanser

2 socialarbetare inom tjänsterna för personer i arbetsför ålder vid Idensalmi socialcentral

Akava ry

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Amnesty International Finländska sektionen

Arbets- och näringsministeriet

Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf

Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf

Barnombudsmannens byrå

Centralförbundet för Barnskydd

Centralförbundet för Mental Hälsa rf

Dataombudsmannens byrå

Delegationen för jämställdhetsärenden

Diabetesförbundet i Finland rf

Diakonissanstalten

Diskrimineringsombudsmannen

Ensi- ja turvakotien liitto ry

Fackförbundet Pro rf

Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia

FFC rf

Finansministeriet

Finanssiala ry

Finlands CP-förbund rf

Finlands Ergoterapeutförbund rf

Finlands Gymnasistförbund

Finlands Kommunförbund rf

Finlands Näringsliv EK

Finlands Olympiska Kommitté

Finlands studentkårers förbund rf

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf

Finlands Yrkesstuderandes Förbund – SAKKI rf

Folkpensionsanstalten

Fritt Bildningsarbete rf

Förbundet för Ensamstående Föräldrar rf

Förbundet för Familjevård i Finland

Förbundet för mänskliga rättigheter

Företagarna i Finland

Helsingfors stad

Hengityслиitto ry
HUS-sammanslutningen
Hälsosocialarbetare rf
Högskoleutbildade samhällsvetare rf
Hörsel förbundet rf
Institutet för hälsa och välfärd THL
Into – etskivä nuorisotyö ja työpajatoiminta
Invalidförbundet rf
Isät lasten asialla ry
Justitieministeriet
Jämställdhetsombudsmannens byrå
Keva
Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat – KOVA ry
Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS rf
Kvinnoorganisationernas Centralförbund
Kymmenedalens välfärdsområde
Liv utan brott – Kriminalvårdens stödstiftelse
Mannerheims Barnskyddsförbund rf
Mikro- ja yksinyrittäjät ry
Mothers in Business MiB ry
Njur- och leverförbundet rf
Norra Savolax välfärdsområde
Norra Savolax välfärdsområde
Norra Österbottens välfärdsområde
Nylands arbets- och näringsbyrå
Nytt Arbete rf
Nyyti ry
Närståendevårdarnas förbund rf
Nätverket för psykisk hälsa
Nätverket för TYP-ledare / Sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen i Norra Österbotten (TYP)
Nätverket mot fattigdom i Finland EAPN-Fin
Nätverket Stjärnfamiljer
Pensionsskyddscentralen
Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf
Pikassos Oy, Kompetenscentrum inom det sociala området
Päijänne-Tavastlands välfärdsområde
Regionförvaltningsverkets ungdomsarbete
Reumaförbundet i Finland rf
Rädda Barnen rf
Sametinget

Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning
Servicefacket PAM rf
Sivista – Bildningsarbetsgivarna rf
Social- och hälsovårdsministeriet – Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning VANE
SOSTE Finlands social och hälsa rf
Statens ekonomiska forskningscentral
Stiftelsen för Rehabilitering
STTK rf
Studentkåren vid Helsingfors universitet
Studentkåren vid Östra Finlands universitet
Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
Suomen Monikkoperheet ry
Suomen Opiskelija Allianssi – OSKU ry
Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry
Suomen studerandekårers förbund – SAMOK rf
Synskadades förbund rf
Syssestättningfonden
Tammerfors stad
Tehy rf
Työttömien Keskusjärjestö ry
Undervisnings- och kulturministeriet
Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
Utbildningsstyrelsen
Vanda stad
Vates-stiftelsen sr
Väestöliitto ry
Ålands landskapsregering
Äldreombudsmannen

Dessutom kom det 6 utlåtanden från privatpersoner. Totalt kom det 113 utlåtanden.

1. Förenhetligande av lagstiftningen om social trygghet (förslag 1 och 2 i mellanrapporten)

1.1 Orsakar de olika ansökningstiderna för förmåner problem? Om ja, vilka och i fråga om vilka förmåner? Vilka eventuella konsekvenser skulle ett förenhetligande av ansökningstiderna kunna ha?

Största delen av remissinstanserna ansåg att de olika ansökningstiderna för förmåner orsakar problem, och de understödde att ansökningstiderna förenhetligas åtminstone på allmän nivå. Flera ansåg det viktigt att ansökningstiderna förenhetligas för att göra systemet lättare att förstå särskilt för förmånstagaren. Förmånstagarnas synvinkel lyftes också fram i samband med utmaningarna att förutse vad som händer när utkomststöd och primära förmåner kombineras.

Som ett missförhållande i anslutning till ansökningstiderna nämns bland annat underhållsstödet, som kan sökas retroaktivt för högst tre månader, men i de största städerna kan det svårt att träffa barnatillsyningsmannen just när underhållsavtalen går ut. Studentorganisationerna lyfte fram missförhållanden i anslutning till studiestödet, såsom avsaknaden av retroaktiv ansökningstid. Undervisnings- och kulturministeriet understödde en månads retroaktiv ansökningstid för studiestödet.

Flera remissinstanser påpekade att de olika ansökningstiderna gör det svårt att förstå det sociala trygghetssystemet framför allt om personen har någon typ av utmaning i anslutning till uppfattningsförmågan. I utlåtandena lyftes också fram utmaningarna i situationer där en person får flera olika förmåner eller övergår från en förmån till en annan. Folkpensionsanstalten nämnde att olika regler för betalning och beviljande av förmåner gör systemet komplicerat och försvårar handledningen och rådgivningen av kunderna.

Å andra sidan ansåg en del att det även i fortsättningen ska få finnas motiverade skillnader i ansökningstiderna. Flera remissinstanser ansåg det viktigt att man först utreder hur förenhetligade ansökningstider skulle påverka bland annat totalkostnaderna för reformen och förmånstagarnas ställning. Det ansågs viktigt att utreda konsekvenserna för till exempel barn och för könen.

En del av remissinstanserna ansåg att det inte finns några tydliga problem med ansökningstiderna och ansökningsprocedurerna. Exempelvis Keva nämnde i sitt utlåtande att det med tanke på riskhanteringen inte nödvändigtvis är det bästa alternativet att koncentrera utbetalningen av alla pensioner till samma dag. Folkpensionsanstalten påpekade i sitt utlåtande att EU-förordningar kan innehålla procedurbestämmelser och andra bestämmelser som är direkt tillämpliga i internationella situationer oberoende av den nationella lagstiftningen. Institutet för hälsa och välfärd påpekade att enligt undersökningar har förseningar i anslutning till ansökningarna, till exempel när någon övergår från en förmån till en annan, orsakat mer problem för kunderna än ansökningstiderna.

1.2 Orsakar de olika inkomst- och lönebegreppen i anslutning till förmånerna problem? Om ja, vilka och i vilka situationer? Vilka eventuella konsekvenser skulle ett förenhetligande av inkomst- och lönebegreppen kunna ha?

Flera remissinstanser ansåg att det sociala trygghetssystemet skulle vara lättare att förstå och mer förutsägbart ur förmånstagarnas synvinkel om inkomst- och lönebegreppen förenhetligas. Kunderna

ställs inför skillnader i inkomstbegreppen framför allt när de söker olika förmåner parallellt. Enligt Folkpensionsanstalter skulle ändringar kunna minska behovet av handledning och rådgivning. I utlåtandena påpekades också vikten av lättläst språk för att förbättra förståelsen.

I flera utlåtanden ansågs det viktigt att konsekvenserna av ett förenhetligande för bland annat förutsättningarna att bevilja förmåner och eventuellt nivån utreds. Folkpensionsanstalten påpekade att ändringarna kan ha kostnadseffekter.

En del av remissinstanserna ansåg att ett förenhetligande skulle klarlägga verkställandet av olika förmåner. Enligt Sysselsättningsfonden försvåras samarbetet mellan dem som verkställer förmånerna av att betydelsen av en viss term är bunden till en viss förmån. I anslutning till verkställandet lyfte en del av remissinstanserna också fram användningen och utvecklingen av inkomstregistret, och alla såg inte nödvändigtvis begreppskillnaderna som problematiska.

I utlåtandena tog man upp utmaningarna i anslutning till olika förmåner. Ett missförhållande som lyftes fram var att de skattepliktiga kostnadsersättningarna enligt familjevårdslagen ses som familjevårdarens inkomst, trots att de är avsedda för vårdtagarens kostnader.

Jämställdhetsombudsmannens byrå ansåg att det är problematiskt att grunderna för fastställande av föräldrapenningen påverkar kvinnor och män på olika sätt. Ur de studerandes synvinkel sågs det om problematiskt att kombinera det allmänna bostadsbidraget och studiestödet och att de studerandes livssituationer inte beaktas tillräckligt när årsinkomsterna följs för studiestödets del.

2. Komplicerat verkställande och digitaliseringens möjligheter (förslag 3 och 4 i mellanrapporten)

2.1 Vad borde beaktas vid beredningen av förslag 3?

Förslaget att utveckla lagstiftningen om verkställandet av social trygghet och styrningen av informationshanteringen vann brett understöd – ingen av remissinstanserna motsatte sig förslaget. Särskilt lätta och enkla sätt att kommunicera med myndigheterna som stöds genom effektivt informationsutbyte mellan myndigheterna lyftes fram i flera utlåtanden. Flera remissinstanser framförde detaljerade behov av utvecklat informationsutbyte.

I utlåtandet från Institutet för hälsa och välfärd konstaterades att de största utmaningarna med digitala tjänster, informationsutbyte samt informationsstyrning och informationsledning är att olika myndigheter har olika dokumentmallar, datastrukturer, e-tjänster och kundregister.

I Folkpensionsanstaltens utlåtande framfördes att man genom lagändringar borde göra det möjligt att utnyttja uppgifterna i Kantatjänsterna i verksamhet som bedrivs av Folkpensionsanstalten och andra aktörer som producerar social trygghet och social- och hälsovårdstjänster, såsom arbetspensionsanstalterna och välfärdsområdena. Dessutom betonade Folkpensionsanstalten behovet av kommunikation av ad hoc-typ mellan myndigheterna, som kunde stödjas av en gemensam snabbmeddelande- och videokonferenslösning.

Finanssiala lyfte fram förmedlingen av journalhandlingar mellan hälso- och sjukvården och försäkringsaktörer i samband med arbetsolycksfall och trafikskador. För närvarande skickas

journalhandlingarna som pappersdokument, trots att det skulle vara möjligt att digitalisera uppgiftstrafiken. Nylands arbets- och näringsbyrå betonade å sin sida fördelarna med att digitalisera remisser och responser i anslutning till hälsokontroller för arbetslösa. För närvarande finns det ingen digital lösning med vars hjälp arbets- och näringsbyråerna och hälso- och sjukvården skulle kunna kommunicera för att samordna kundens servicestig.

Kommunförbundet påpekade i sitt utlåtande att kommunerna rapporterar överlappande uppgifter inom olika förvaltningsområden, eftersom man inte har kunnat komma överens om nationellt enhetliga datamodeller, till exempel för ekonomiförvaltningens klassifikationer och serviceklassifikationerna.

En del av remissinstanserna framförde också preciserande observationer eller reservationer.

Justitieministeriet betonade i sitt utlåtande att förvaltningslagen förpliktar myndigheterna att samarbeta. När man utreder behoven av bestämmelser om styrningen av myndigheternas samarbete och informationshanteringen borde man beakta de skrivningar som redan nu finns i förvaltningslagen och överväga om de är tillräckliga.

Arbets- och näringsministeriet framförde i sitt utlåtande att bestämmelserna om sektorsövergripande främjande av sysselsättningen borde beaktas i den föreslagna utredningen.

I utlåtandena betonades också vilja att utveckla kundens egen rätt att hantera egna uppgifter. I Folkpensionsanstaltens utlåtande konstaterades till exempel att kunden borde ha tydligare och större möjlighet än nu att ge tillstånd att använda egna uppgifter i olika myndigheters och andra aktörers verksamhet. Det sågs som viktigt att främja en nationell samtyckeshanteringshelhet.

Flera respondenter lyfte fram inkomstregistret som en enskild lösning som kan stödja digitaliseringen. De flesta som svarade betonade att inkomstregistret kan användas effektivare än nu för att automatisera förmånsprocesserna. Å andra sidan påpekades behovet av att utveckla inkomstregistrets datainnehåll så att det även omfattar företagare. Finlands Näringsliv konstaterade i sitt utlåtande att inkomstregistret i nuvarande form ökar arbetsgivarnas arbetsbörda, som borde lättas.

I utlåtandena betonades omsorgen om särskilda kundgrupper, vars behov måste beaktas när digitaliseringen främjas. Sådana grupper är till exempel personer med funktionsnedsättning, äldre, barn, fångar och samerna. Å ena sidan måste man beakta tillgängligheten till digitala tjänster och å andra även göra det möjligt att använda mer traditionella kommunikationskanaler.

2.2 Vad borde beaktas vid beredningen av förslag 4?

Förslaget att fortsätta arbetet för att främja digitaliseringen och att i anslutning till detta utarbeta en gemensam digitaliseringsstrategi för aktörerna fick brett understöd. Ingen remissinstans motsatte sig förslaget. Responserna på förslagen 3 och 4 var delvis överlappande. I utlåtandena bland annat upprepades oron för risken för digital marginalisering och för huruvida olika befolkningsgruppers behov blir beaktade när digitaliseringen främjas.

Arbets- och näringsministeriet konstaterade i sitt utlåtande att beredningen bör genomföras i tillräckligt brett samarbete, så att sysselsättningsaspekten kan beaktas.

Diskrimineringsombudsmannen lyfte i sin tur fram föregripande identifiering av servicebehov och likabehandlingsaspekten i anslutning därtill. Med hjälp av positiva säråtgärder kan man enligt utlåtandet främja faktisk likabehandling, och säkerställa likabehandling även av dem som står utanför granskningen. Dessutom påpekade diskrimineringsombudsmannen att föregripande åtgärder är förenade med risk för att kunderna profileras och blir föremål för oändamålsenliga åtgärder. Remissinstansen tog som exempel de lösningar som genomförts i vissa EU-länder där man utnyttjat tekniken för att profilera dem som missbrukar förmåner.

I utlåtandet från TYP-ledarnas nätverk uppmärksammades också problemen med myndigheternas informationsutbyte. I utlåtandet konstaterades att för att fatta beslut om arbets- och näringstjänster behövs information om beslut som gäller kundens pensionsansökan, rehabiliteringsstöd eller sjukdagpenning jämte motivering. Nu kan det vara problematiskt att få information – information fås i första hand av kunden eller genom att ringa till Folkpensionsanstaltens riksomfattande telefonnummer.

Institutet för hälsa och välfärd betonade i sitt utlåtande vikten av att säkerställa att åtgärder som främjar digitaliseringen är effektiva. Enligt utlåtandet borde det som en del av digitaliseringsstrategin utarbetas en plan för att säkerställa att åtgärderna är nyttiga med tanke på kundens faktiska behov.

3. Förmåner med anknytning till arbetsförmåga och arbetsoförmåga (förslag 5, 6 och 7 i mellanrapporten)

3.1 Finns det oändamålsenliga skillnader i fråga om begreppet arbetsoförmåga i lagarna om olika förmåner och pensioner och om ja, vilka?

Flera remissinstanser konstaterade att skillnaderna i arbetsoförmågebegreppen inom sjukdagpenningen och sjuk- och invalidpensionerna kan leda till en situation där en person har haft en lång passiv sjukdagpenningsperiod på grund av yrkesrelaterad arbetsoförmåga och återgången till arbetet har försvårats, men efter sjukdagpenningsperiodens utgång har personen ändå inte rätt till sjuk- eller invalidpension. Då är personen tvungen att ansöka om arbetslöshetsförmån eller utkomststöd, trots att arbets- eller funktionsförmågan inte har förändrats. Inom sjukdagpenningen finns inte heller begreppet partiell arbetsoförmåga och inom folkpensionen inte begreppet delsjukpension.

De flesta remissinstanser ansåg att arbetsoförmågebegreppen borde förtydligas och göras mer flexibla i förmånslagstiftningen, förutsägbarheten borde förbättras och dessutom borde smidiga övergångar från en förmån till en annan säkerställas. Det föreslogs ett sådant alternativ skulle bedömas där man vid utdragen arbetsoförmåga stegvis övergår från bedömning av yrkesrelaterad arbetsoförmåga till bedömning av mer allmän arbetsoförmåga. Enligt några remissinstanser borde bedömningen av sjukdomar som påverkar arbetsförmågan utvidgas genom att beakta även sådana diagnoser som för närvarande inte beaktas vid bedömningen av arbetsoförmåga. Dessutom borde uppmärksamhet fästas vid situationer där det inte finns någon diagnos men arbetsförmågan de facto har försämrats.

I utlåtandena konstaterades det att man borde flytta fokus från arbetsförmågan till att identifiera, stödja och utnyttja den befintliga arbetsförmågan. Multiprofessionell, omfattande och övergripande bedömningen av arbets- och funktionsförmågan måste utvecklas, framför allt i fråga om unga och långtidsarbetslösa. Tjänster samt åtgärder på arbetsplatsen som stödjer, återställer och förbättrar arbetsförmågan borde införas innan arbetsförmågan drar ut på tiden. Arbetsförmågebegreppen inom olika förmåner får inte förhindra arbete eller studier på deltid eller tillfälligt eller försök till arbete eller studier i den utsträckning som den befintliga eller varierande arbetsförmågan möjliggör. De begrepp i anslutning till arbetsförmåga och arbetsförmåga som allmänt används behöver definieras för att klarlägga helheten.

3.2 Vilka ändringar borde göras i lagstiftningen (särskilt lagstiftningen om förmåner och tjänster), för att lagstiftningen ska stödja upprätthållande och förbättring av arbets- och funktionsförmågan samt utnyttjande av den befintliga arbetsförmågan?

Enligt utlåtandena borde lagstiftningen om tjänster och förmåner som stödjer och förbättrar arbets- och funktionsförmågan reformeras som en helhet. Förmåns- och servicelagstiftningen borde göra det möjligt att beakta individuella situationer flexibla än nu. Den situation som olika kön, unga, studerande, personer som ska integreras, personer med atypiska jobb, företagare, personer med funktionsnedsättning samt brottspåföljds klienter befinner sig i borde beaktas. Försörjningen under rehabilitering måste tryggas genom förmånssystemet.

I utlåtandena konstaterades att det är särskilt viktigt att betona arbets- och funktionsförmågeaspekten på ett genomgripande sätt när lagstiftningen om de social- och hälsovårdstjänster som välfärdsområdena ordnar reformeras. För närvarande är det svårt att stödja arbets- och funktionsförmågan bland annat för att primärvården inte fungerar och för att det räcker länge innan man får vård. Samtidigt borde bestämmelserna om bedömning av arbets- och funktionsförmågan och tjänster som stödjer arbetsförmågan hos personer i arbetsför ålder som står utanför företagshälsovården stärkas. Även lagstiftningen om Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna borde utvecklas i en smidigare riktning. Dessutom lyfte man fram behov av att utveckla lagstiftningen om social rehabilitering, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, arbetsträning, stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen och näringsstöd samt arbetslivet. Det ansågs fortfarande nödvändigt att främja den sektorsövergripande kundplanen, samordningen av kundens förmåner och tjänster samt olika aktörers samarbete genom lagstiftning.

En del av remissinstanserna ansåg att samordningen av folk- och arbetspensionssystemens sjuk- och invalidpensioner och förvärvsinkomsterna borde reformeras enligt en linjär modell för att uppmuntra till arbete, med hänsyn till de övergripande ekonomiska effekterna. Dessutom borde man bedöma om specialbestämmelsen om rätt till sjukpension i 12 § 4 mom. i folkpensionslagen är ändamålsenlig i dagens arbetsliv, för att göra bestämmelserna om sjukpensioner som beviljas unga samt sjukdagpenningens perioden och partiell sjukdagpenning flexibla. Barnfamiljers situation, liksom studier med sjukdagpenning och kraven på studiestöd vid nedsatt studieförmåga, behöver också ses över.

3.3 Kommittén föreslår att man bedömer möjligheterna att foga incitament och skyldigheter att delta i bedömning av servicebehovet och i tjänster som överenskommit med kunden till förmånerna med anknytning till arbetsförmåga och arbetsoförmåga. Enligt förslaget ska tjänsternas tillgänglighet och tillgången på tjänster beaktas. Vilka tjänster borde den föreslagna bedömningen omfatta?

Flera remissinstanser ansåg att bedömningen av servicebehovet borde stärkas under förmånsperioden. Personlig och kompetent servicehandledning som fokuserar på individens situation är central. Förmånerna borde möjliggöra och uppmuntra deltagande i ändamålsenliga tjänster. Däremot kan inte orimliga förpliktelser som i själva verket är omöjliga att uppfylla kopplas till förmånerna. Incitament och förpliktelser borde grunda sig på individuell bedömning av kundens situation, möjligheter och funktionsförmåga. Tjänsternas tillgänglighet och tillgången på tjänster medför utmaningar för genomförbarheten hos kommitténs förslag.

Flera remissinstanser ansåg att det inte är etiskt godtagbart att förutsätta obligatoriskt deltagande i social- och hälsovårdstjänster för att erhålla förmåner. Den etiska utgångspunkten för sociala tjänster är frivillighet. Obligatoriskt deltagande i rehabiliteringstjänster kan försämra kundens motivation. Förpliktelser kan minska engagemanget i tjänsterna och främjandet av den egna arbets- och funktionsförmågan samt livssituationen. Förpliktelser kan också de facto vara diskriminerande. I utlåtandena konstaterades att kommitténs förslag är mångfasetterat och innehåller flera frågor som förutsätter grundlig och omfattande rättslig bedömning och konsekvensbedömning, om man börjar främja förslaget.

4. Utkomstskydd för arbetslösa, främjande av sysselsättningen och partiell sysselsättning (förslag 8 och 9 i mellanrapporten)

4.1 Kommittén föreslår att arbetsmarknadsstödet funktionsduglighet och behoven av att reformera det i situationer där det har blivit svårt att komma in på eller återvända till arbetsmarknaden utreds. Vilka situationer borde den föreslagna utredningen omfatta?

I utlåtandena ansågs att den utredning om arbetsmarknadsstödet som kommittén för social trygghet föreslagit är nödvändig och ändamålsenlig. Flera remissinstanser ansåg det viktigt att utreda förhållandet mellan arbetsmarknadsstödet och situationer av verklig arbetsoförmåga samt att bedöma ändamålet med utkomstskyddet för arbetslösa i en situation där den arbetssökande är partiellt arbetsförmögen. I utlåtandena föreslogs det att man i utredningen bör fästa uppmärksamhet vid övergångar mellan olika förmåner, särskilt arbetsmarknadsstöd och förmåner vid arbetsoförmåga. Persongrupper som enligt förslagen i utlåtandena borde utredas är, förutom de som faktiskt är arbetsoförmögna och de som är partiellt arbetsförmögna, även unga och föräldrar till barn som behöver bland annat vårdtjänster, personer med annat vårdansvar samt invandrare med flyktingbakgrund.

I flera utlåtanden betonades behovet av tjänster som kan kombineras med arbetsmarknadsstödet. Särskilt personer som länge varit beroende av arbetsmarknadsstöd behöver andra förmåner och andra tjänster än arbetskraftstjänster. Ansvaret för att ordna offentlig arbetskraftsservice överförs på kommunerna den 1 januari 2025 och samtidigt breddas kommunernas finansieringsansvar för

arbetslöshetsförmåner. I några utlåtanden konstaterades att kommunerna inte har några möjligheter att påverka situationen för personer som inte förmår arbeta med hjälp av sysselsättningsfrämjande tjänster. Bland annat Tammerfors stad konstaterade i sitt utlåtande att man borde undvika situationer där medborgarna får fel förmåner i förhållande till sina färdigheter och sin livssituation och belastar servicesystemet på ett oändamålsenligt sätt. Då skulle man också undvika att fel aktörer påförs kostnads- och serviceansvar i anslutning till servicesystemet.

Arbets- och näringsministeriet föreslog i sitt utlåtande att man i utredningen om arbetsmarknadsstödet granskar situationer där den arbetssökande inte har ålagts skyldighet att söka jobb, samt situationer där jobbsökningen fortsätter efter att kundrelationen hos den sektorsövergripande servicen har avslutats som resultatlös och där personen fortsätter att få arbetsmarknadsstöd efter att pensionsansökan avslagits. Enligt ministeriets åsikt borde man i eventuella fortsatta åtgärder inom arbets- och näringstjänsterna som vidtas utifrån utredningen beakta främjandet av partiellt arbetsförmognas ork i arbetet och sysselsättning.

I mellanrapporten föreslog kommittén också att de problempunkter och utvecklingsbehov som hänförs till bedömningen av om företagsverksamhet och sysselsättning i eget arbete är huvud- eller bisyssla ska utredas. I flera utlåtanden understödde man den utredning som kommittén föreslog. I utlåtandena togs i anslutning till detta upp bland annat omvälvningarna i arbetet, sysselsättning som både företagare och löntagare, behovet av att utveckla en kombinerad försäkring, beaktandet av idrottsutövare när reformen av den sociala tryggheten bereds samt familjevård med uppdragsavtal.

5. Studier och kompetensutveckling (förslag 10, 11 och 12 i mellanrapporten)

5.1 Kommittén föreslår att förmånssystemet bör stödja människornas kontinuerliga lärande och främja jämlikt deltagande. Hur borde förmånssystemet reformeras för att det ska främja jämlikt deltagande och stödja en reform av servicesystemet för kontinuerligt lärande?

I utlåtandena togs ställning till behoven av att utveckla förmånssystemet med avseende på såväl ungas som vuxnas utbildningsbehov och stödsystem. Enligt utlåtandena borde studiestödssystemet utvecklas till exempel genom att minska lånedominansen och vuxenutbildningsstödet skulle kunna styras bättre till dem som är i störst behov av utbildning. I flera utlåtandena påpekades att det borde vara enklare än nu att studera med arbetslöshetsförmån och studier som bisyssla borde utvecklas. I utlåtandena påpekades också att förmånssystemet borde uppmuntra framför allt vuxna som har endast grundskoleutbildning eller saknar yrkesinriktad examen att delta i utbildning. Också olika möjligheter att göra förmånerna mer heltäckande, flexibla eller enhetliga föreslogs som lösning. I flera utlåtanden konstaterades dessutom att rådgivnings- och handledningstjänsterna behöver förbättras. I utlåtandena nämndes också att den yrkesinriktade rehabiliteringen borde stödja kontinuerligt lärande.

Finansministeriet ansåg i sitt utlåtande att kostnadseffektiva offentliga utgifter är centralt för att utveckla förmånssystemet för behoven av kontinuerligt lärande och att inte går att svara på alla behov av kontinuerligt lärande med enbart offentliga medel. Arbets- och näringsministeriet anser att när förmånssystemet utvecklas bör särskild uppmärksamhet fästas vid de förmåner som använts för att trygga försörjningen under långvariga heltidsstudier. Enligt undervisnings- och kulturministeriet skulle villkoren för förmånerna kunna ändras så att det i fortsättningen är möjligt att få förmåner endast för

utbildning som leder till en hel examen och som höjer utbildningsnivån eller förbättrar arbetsmarknadsställningen, och efterfrågan skulle starkare än nu styras till kortare utbildningar än examen. Enligt Folkpensionsanstalten är förmånssystemet heltäckande, men antalet förmåner, de olika grunderna för beviljande av förmåner och förmånsnivåerna medför utmaningar för de sökande. Av studentorganisationerna understödde Finlands studentkårers förbund FSF att antalet studiestöds månader utökas för att främja kontinuerligt lärande. Däremot ställde sig FSF negativt till studielånskompensation för den andra examen samt till ytterligare höjning av inkomstgränserna.

5.2 Kommittén anser att ansökan till utbildning bör vara det primära för unga som saknar yrkesexamen. Hur borde den sociala tryggheten för unga reformeras, för att de komplicerade förmåns- och servicesystemen och deras inbyggda incitament inte ska leda till att unga hamnar eller stannar utanför utbildning och andra tjänster?

I utlåtandena togs ställning särskilt till förpliktelsen att söka till utbildning som villkor för utkomstskydd för arbetslösa samt till behoven av att utveckla studiestödet samt tjänsterna för unga. Det ansågs viktigt att hänvisa unga till utbildning. I stället för förpliktelse borde unga erbjudas mera sysselsättnings- och utbildningsfrämjande tjänster samt handledande verksamhet. Även behovet av att utveckla rehabiliteringstjänsterna togs upp. Nivån på studiestödet borde vara tillräckligt uppmuntrande och det borde vara en primär förmån i förhållande till exempelvis grundläggande utkomststöd eller arbetslöshetsförmån. Studiestödet borde utvecklas till exempel genom att minska lånedominansen och möjliggöra studielånskompensation för dem som avlagt yrkesexamen. Det föreslogs också att nivån på studerandeförmåner och andra förmåner på grundnivå samt i tillämpliga delar villkoren och strukturerna skulle förenhetligas.

Bland annat Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians ansåg att väntetiden på fem månader för dem som saknar yrkesexamen när det gäller utkomstskyddet för arbetslösa borde slopas. Into – etskivä nuorisotyö ja työpajatoiminta framförde också att det behövs satsningar på skolornas och läroanstalternas stöd- och handledande tjänster, särskilt elevhälsan samt stärkt samarbete mellan läroanstalterna och mentalvårdstjänsterna, för att flera ska genomgå hela utbildningen.

I finansministeriets utlåtande konstaterades att när ungas sociala trygghet som helhet planeras bör man se till att förmåner som är högre än studiepenningen, till exempel rehabiliteringspenning, inriktas kostnadseffektivt.

Enligt utlåtandena skulle det vara skäl att stödja ansökan till utbildning även inom servicesystemet. Arbets- och näringsministeriet ansåg att detaljerna i ansökningsskyldigheten skulle kunna ses över. Undervisnings- och kulturministeriet ansåg det viktigt att unga som saknar yrkesinriktad examen även i fortsättningen är skyldiga att söka till utbildning. Att utsträcka ansökningskyldigheten till högskolorna är dock problematiskt, vilket även riksdagens grundlagsutskott har uppmärksammat. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande ansett det viktigt att ungas skyldighet att ta emot en studieplats, som ingår i lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa, bedöms även med avseende på bestämmelserna om studerandekvoter, för att undvika oskäligen situationer.

Enligt Folkpensionsanstaltens åsikt borde de unga ha tillräcklig försörjning medan de studerar. Det nuvarande lånedominerade studiestödet medför osäkerhet särskilt när det gäller fortsatta studier. De

som studerar på andra stadiet och särskilt de som avlagt yrkesexamen borde ha rätt till studielånskompensation på samma sätt som de som avlagt högskoleexamen inom utsatt tid. Enligt Folkpensionsanstalten borde avlönad inläring i arbetet på andra stadiet vara tid som berättigar till studiestöd och skolresestöd. Vid Folkpensionsanstalten har man prövat en förberedande tjänst för studerande, som utifrån försöken har bedömts fungera. Denna tjänst borde kopplas till Folkpensionsanstaltens beslut om yrkesinriktad rehabilitering för dem som behöver tjänsten.

5.3 Kommittén föreslår att förutsättningarna att inleda en totalreform av studiestödssystemet utreds. Hurudan borde reformen av studiestödssystemet se ut för att stödja försörjningen under studietiden, smidiga studier, examen inom målsatt tid och en meningsfull studiestig med tanke på den studerandes välmående och motivation?

En helhetsreform av studiestödet fick brett understöd i utlåtandena. I flera utlåtanden uppmärksammades den knappa nivån och lånedominansen hos studiestödet. Grunderna för beviljande av studiestöd betraktades också som delvis komplicerade. I Folkpensionsanstaltens och undervisnings- och kulturministeriets utlåtanden föreslogs bland annat färre antal olika nivåer på studiestödet. Vissa studentorganisationer ansåg att reformen av studiestödet borde kopplas till reformen av grundtryggheten.

Enligt finansministeriets åsikt skulle den genomsnittliga förväntade nyttan av utbildningen för personen kunna beaktas bättre i studiestödssystemet. Studiestödssystemet har traditionellt baserat sig på ett enhetligt studiestödssystem inom utbildningen på andra stadiet och högskoleutbildningen. Om stödssystemen skulle differentieras enligt utbildningsstadium skulle skillnader i avkastningen på utbildningen kunna beaktas bättre.

Enligt arbets- och näringsministeriet borde det nya systemet också svara på de upprepade behoven av kompetensutveckling för befolkningen i arbetsför ålder. Ministeriet föreslog att man skulle fundera på möjligheterna att tillföra studiestödet – eventuellt tillsammans med andra stödformer – element som vid behov skulle möjliggöra även försörjning under studier i olika situationer av omskolning, förändringsutbildning, fortbildning och kompletterande utbildning oberoende av studienivå.

Undervisnings- och kulturministeriet anser att det nuvarande studiestödet skulle kunna reformeras bland annat genom att förbättra stödnivån och stödets tillräcklighet, göra studielånet tryggare samt beakta målen för reformen av den sociala tryggheten. Dessutom är det nödvändigt att förtydliga studiestödssystemet och begreppen för att underlätta verkställandet och göra systemet förståeligare.

Enligt Folkpensionsanstalten borde beloppet av studiestödet vara jämförbart med andra förmåner som kan fås under studietiden. Eftersom studielån även i fortsättningen kommer att utgöra en betydande del av studiestödet borde låntagning stödjas på alla utbildningsstadier genom att de som avlägger examen inom utsatt tider erbjuds stöd (studielånskompensation) i anslutning till återbetalningen av lånet. Studiestödssystemet borde förenklas bland annat genom att förenhetliga studiepenningsbeloppen, som påverkas av den studerandes ålder eller om hen bor hos en förälder. Det otillräckliga antalet stödmånader gör att högskolestuderande övergår från studiestöd till utkomststöd. Enligt Folkpensionsanstalten skulle det också vara nödvändigt att förenhetliga inkomstgränserna för studiestöd och bostadsbidrag och grunderna för justering av dem.

Flera studentorganisationer betonade i sina utlåtanden att studiestödet borde bli mindre lånedominerat. I utlåtandena påpekades också bland annat att nivån på studiestödet och antalet stödmånader borde höjas. I ett utlåtande betonades att inverkan av vårdnadshavarnas inkomster på studiestödet borde slopas och att också de som är under 17 år borde börja omfattas av studiestöd. Dessutom föreslogs att det skapas en modell med studielånskompensation för studerande som avlägger yrkesexamen som skulle fungera på samma sätt som för högskolestuderande. I utlåtandena understöddes en sådan utveckling av studiestödssystemet att helheten av studerandeförmåner skulle beaktas i större utsträckning i arbetet. I utlåtandena påpekades att det behövs ett system som identifierar studerandes olika livssituationer och utmaningarna i anslutning till dem.

6. Social trygghet för barn och familjer (förslag 13, 14 och 15 i mellanrapporten)

6.1 Kommittén föreslår att en arbetsgrupp tillsätts för att reformera barnbidraget. Vad borde man beakta vid beredningen och bedömningen av olika reformalternativ när det gäller barnbidragssystemet?

I utlåtandena understöddes en totalreform av barnbidragssystemet. Flertalet remissinstanser ansåg det viktigt att barnbidraget förblir en så kallad universell förmån, och bara i några utlåtanden föreslogs att barnbidraget borde bli inkomstbundet. I en del utlåtanden ansågs det nödvändigt att göra barnbidraget till en så kallad prioriterad förmån inom utkomststödet, medan andra konstaterade att ingen prioritering bör göras eftersom den ökar beroendet av utkomststöd.

Många remissinstanser påpekade att nivån på barnbidraget har försämrats avsevärt och ansåg det viktigt att på nytt göra barnbidraget indexbundet. Man understödde att barnbidragets roll för att minska barnfattigdomen utreds. I utlåtandena föreslogs att det utarbetas en långsiktig plan för barnbidragets indexbindning, där målet är indexbindning vid någon viss tidpunkt och före det nivåhöjningar.

Nästan alla remissinstanser ansåg det viktigt att barnbidraget utsträcks tills barnet blir fullvuxet.

I utlåtandena ansågs det viktigt att mångfalden av familjer beaktas såväl när barnbidragssystemet reformeras som även annars i arbetet med att reformera den sociala tryggheten. När systemet ses över borde man beakta till exempel stödbehovet när föräldrarna bor i olika hushåll jämfört med hushåll där båda föräldrarna lever tillsammans. I flera utlåtanden understöddes möjligheten att betala barnbidraget till båda föräldrarna.

I utlåtandena ansåg man att effekterna av förändringar i barnbidragen på underhållsbidragen och därmed på de familjerättsliga (barnatillsyningsmannatjänster, domstolar) servicebehoven borde beaktas i reformåtgärderna. En fråga som också ansågs viktig med avseende på barnbidragssystemet handlar om att förebygga fattigdom i familjer med en förälder och beakta specialsituationer i anslutning därtill. Folkpensionsanstalten ansåg det också viktigt att internationella situationer beaktas när barnbidragssystemet utvecklas.

6.2 Kommittén föreslås att det inleds en reform av systemet med barnavårdsstöd. Hur och från vilka utgångspunkter borde systemet med barnavårdsstöd reformeras?

Det var många som understödde en reform av systemet med barnavårdsstöd. I reformarbetet borde konsekvenserna för barn samt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna bedömas tillräckligt grundligt. Reformen av stöden får inte granskas enbart ur sysselsättningssynvinkel, utan även barnets rättigheter och tryggnad av barnets välfärd måste beaktas i alla familjesituationer.

I utlåtandena ansågs det att barnavårdsstöden borde uppmuntra bägge föräldrarna att vårda barnet och samtidigt möjliggöra flexibelt deltagande i arbetslivet.

Förslaget gällande systemet med barnavårdsstöd behandlades ingående i utlåtandena även ur småbarnspedagogikens synvinkel. I flera utlåtanden framfördes att barn har rätt att delta i småbarnspedagogik. Undervisnings- och kulturministeriet ansåg det viktigt att det ändamålsenligaste sättet att ekonomiskt stödja anordnandet av privat småbarnspedagogik utreds när barnavårdsstöden reformeras. Nu finns stödet för privat vård och servicesedel parallellt. I utlåtandena påpekades att om man vill sänka den övre åldersgränsen för stödet för hemvård av barn, måste man förutse hur efterfrågan på småbarnspedagogik påverkas. I flera utlåtanden ansågs valmöjligheter viktiga.

Barnavårdsstöden borde enligt remissinstanserna svara bättre på alla slags familjers behov. Det föreslogs till exempel att hemvårdsstödet skulle betalas till båda föräldrarna i situationer med växelvis boende när båda föräldrarna vårdar barnet.

Nivån på hemvårdsstödet uppmärksammades i utlåtandena och dessutom nämndes till exempel att det är svårt att uppfatta hur förmånen och förvärvsinkomsterna samordnas. Det påpekades att det är viktigt att förenhetliga inkomstbegreppen. Om hemvårdsstödet försvinner, borde det kompenseras med något annat stöd för att förhindra ökad fattigdom bland barnfamiljer. Det kunde handla om en inkomstbunden förmån, men då måste man också se till att sysselsättningsincitamenten är klart bättre än det nuvarande systemet.

Folkpensionsanstalten påpekade dessutom att bestämmelserna om barnavårdsstödet är föråldrade och bristfälliga, och de beaktar inte internationaliseringen tillräckligt. Nya bestämmelser skulle dessutom möjliggöra automatisering, smidigare processer än nu samt härigenom bland annat kortare handläggningstider. Det föreslogs också att så kallade dagliga barnavårdsstöd skulle utredas, så att stöden skulle passa bättre ihop med föräldradagpenningarna och möjliggöra ett socialt trygghetssystem som stödjer smidig samordning av arbete och familjeliv.

I utlåtande ansågs att rätten till en flexibel vårdpenning borde utvidgas till alla föräldrar med barn under skolåldern samt till föräldrar med barn på första och andra klassen inom den grundläggande utbildningen.

6.3 Föräldrarna ansvarar för barns underhåll. Vilka ändringar borde göras i lagstiftningen om social trygghet eller annan lagstiftning för att den ska stödja föräldrarnas underhållsförmåga?

I utlåtandena ansågs det viktigt att minska och förebygga fattigdom bland barnfamiljer genom att utveckla såväl förmånerna som tjänsterna för barn och familjer, och genom att rikta stöd till sådana familjer som löper stor fattigdomsrisk. Det ansågs att nivån på grundskyddet borde höjas stegvis till nivån för den kalkylerade referensbudgeten. Det framfördes att föräldrarnas underhållsförmåga stöds bäst genom att trygga tillräckliga grundskyddsförmåner – som beaktar mångfalden av familjesituationer – samt rättidiga och tillräckliga stödtjänster och sysselsättningsstöd (t.ex. småbarnspedagogik).

I utlåtandena föreslog man att ett förenhetligande av de barnförhöjningar som hänför sig till olika förmåner skulle utredas. Det föreslogs att bland annat sjukdagpennings- och rehabiliteringspenningförmånerna borde förenas med barnförhöjningar som tryggar barns skäliga försörjning. Å andra sidan föreslogs det att föräldrarnas underhållsansvar skulle beaktas genom en tillräcklig nivå på en förmån, det vill säga barnbidraget. Det föreslogs att den fattigdomsrisk som hänför sig till vården av barn med särskilda behov borde beaktas i förmånerna, liksom särskilda situationer för föräldrarna.

I utlåtandena ansågs det att barn borde ha möjlighet till två officiella adresser, så att man till exempel i det allmänna bostadsbidraget skulle kunna beakta växelvis boende/ barns omfattande umgängesrätt med sina föräldrar. Å andra sidan framfördes det att [enbart] underhållsskyldighet borde kunna beaktas i bostadsbidraget. Det ansågs viktigt att utreda hur förmånerna fördelas om föräldrarna skiljer sig. Utkomststödet borde bättre än nu beakta också bland annat stöd för föräldrarnas underhållsförmåga.

Flera remissinstanser ansåg det viktigt att säkerställa att det lyckas att även snabbt avtala eller besluta om underhållsbidrag som ska betalas till barnet till exempel när föräldrarnas inkomst- eller förmögenhetsnivå förändras. I några utlåtanden hänvisades till utredningen [Laki ja perheiden monimuotoisuus](#) (Lagen och familjers diversitet), som genomförts inom ramen för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet (VN TEAS), samt till dess enkätdata, som konstaterades ge antydningar om att många föräldrar kämpar med underhållsbidrag på fel nivå, eftersom de är rädda för att rubba den känsliga balansen mellan underhåll och rätten att ha barnet hos sig och för eventuella kostnader vid en förändring.

Statens ekonomiska forskningscentral ansåg det viktigt att beakta till exempel hemvårdsstödet och utkomststödet betydelse som sysselsättningsincitament.

Det ansågs viktigt att bedöma reformens konsekvenser för könen och för barn. Det ansågs viktigt att ta in ett omnämmande om att barnets bästa kommer i första hand i den gällande underhållslagstiftningen (både i lagen om underhåll av barn och i lagen om underhållsbidrag).

7. Boendeutgifter och ersättande av boendeutgifterna (förslag 16 i mellanrapporten)

7.1 Vad borde beaktas för att främja förslag 16? Vilken sak eller vilka saker är det viktigast att utreda?

I flera utlåtanden föreslogs det att boendestödet även i fortsättningen kan riktas till låginkomsthushåll. Dessutom konstaterades att boendestödet är ett viktigt element för att minska bostadslösheten. I utlåtandena betonades att vid granskningen bör bostads- och markanvändningspolitiken samt arbetskraftspolitiken beaktas. Till exempel regleringen av bostadsmarknaden och byggandet av bostäder till skäliga priser påverkar bostadsbidragsutgifterna, behovet av bostadsbidrag och stödsystemens funktionsduglighet.

I utlåtandena tog man också upp behoven av att utveckla bostadsbidragssystemet för pensionstagare, såsom införande av ett arbetsinkomstavdrag. Det allmänna bostadsbidragssystemet och bostadsbidragssystemet för pensionstagare och utvecklingen av dem skulle enligt utlåtandena kunna ses över samtidigt.

I utlåtandena påpekades särskilt behovet av utvärdering av barns växelvis boende. I utlåtandena konstaterades av boendestöd vid växelvis boende har en central koppling till barns bästa och barnfattigdom. I flera utlåtanden föreslogs det att bostadsbidraget skulle utvidgas till barnets bägge hem vid växelvis boende.

I flera utlåtanden understöddes att begreppet hushåll skulle utredas, och ungas och studerandes situationer poängterades särskilt. I några utlåtanden påpekades mer ingående att konsekvensen i familje- och hushållsbegreppen borde förbättras genom hela lagstiftningen om social trygghet.

Stöd för unga studerandes boende inom det allmänna bostadsbidragssystemet understöddes i flera utlåtanden. Studerande konkurrerar oftast på samma hyresmarknad som andra. Man borde beakta situationernas mångfald, såsom den studerandes boendeform, ålder och hemort. I fråga om de andra politiksektorerna föreslogs det att borde byggas tillräckligt med studentbostäder för unga på olika håll i Finland och att studentbostäderna borde vara högklassiga, skäligt prissatta och tillgängliga.

Statens ekonomiska forskningscentral konstaterade i sitt utlåtande att överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget 2017 ökade bostadsbidragsutgifterna avsevärt. Enligt forskningscentralen har reformens effekter på de studerandes boendeval och hyresmarknadens funktion inte undersökts ingående.

Undervisnings- och kulturministeriet konstaterade i sitt utlåtande att inom den utredningshelhet som gäller bostadsbidraget är det viktigt att bedöma effekterna av överföringen av de studerande till det allmänna bostadsbidraget särskilt ur studiestödstagarnas synvinkel, eftersom överföringen hänförde sig till reformen av studiestödet. I samband med eventuella förändringsalternativ som gäller bostadsbidraget borde man också kartlägga följdverkningarna för studiestödet. I utredningar vore det nyttigt att närmare granska de faktiska effekterna av bostadsbidragsöverföringen och förändringarna i de studerandes beteende med beaktande av deras ålder, familjeförhållanden, boendeform samt utbildningsstadium. Studiestödet och bostadsbidraget borde även i fortsättningen täcka åtminstone en

heltidsstuderandes minimikonsumtion. Förändringen får inte heller leda till att användningen av utkomststödet ökar.

I utlåtandena ansågs det viktigt att se över de maximala boendeutgifterna och kommungrupperingen, eftersom stödnivån särskilt i stadsregioner släpar efter den faktiska hyresnivån avsevärt, vilket kompenseras mottagarna i form av utkomststöd. De element som hänför sig till boendestödet och de val som träffas i anslutning till dem borde bedömas i förhållande till behovet av ekonomiskt stöd som kommer i sista hand. Den nuvarande kommungrupperingen ansågs inte motsvara dagens bostadsmarknadssituation. Det finns stora regionala variationer i boendekostnaderna såväl mellan som inom kommunerna. Vid översynen borde man också identifiera systemets betydelse med avseende på regional differentiering och regional likvärdighet.

8. Utkomststöd och minskat behov av långvarigt utkomststöd (förslag 17 och 18 i mellanrapporten)

8.1 Vad borde beaktas för att främja förslagen 17 och 18?

Flera remissinstanser understödde i princip kommitténs förslag om utredningar och tog upp flera andra teman som borde beaktas. Det föreslogs att utredningarna skulle kombineras med utredningar om antingen arbetsmarknadsstöd eller bostadsbidrag. I flera utlåtanden framfördes att utkomststödet bör behålla ställningen som en tillfällig stödform som kommer i sista hand och strävan bör vara att minska användningen av långvarigt stöd. Man understödde också i stor utsträckning att hänvisningen av kunder till tjänster förbättras och särskilt aktörer som står verkställandet nära betonade samarbetet mellan Folkpensionsanstalten och välfärdsområdena.

Äldreombudsmannen framförde att ekonomisk utsatthet ofta är långvarig hos äldre och kopplad till flera samtidiga välfärdsproblem. Av denna orsak borde hänvisningen av äldre till socialt arbete samt stöd som ges i rätt tid stärkas. Arbets- och näringsministeriet ville lyfta fram de befintliga möjligheterna att på ett övergripande sätt ingripa i de omständigheter som lett till stödberoende genom sektorsövergripande service. Enligt ministeriet framgår det befintliga lagstadgade myndighetssamarbetet inte tillräckligt av mellanrapporten. Kommunförbundet påpekade att service- och förmånssystemen måste verka i samma riktning och uppmuntra individen till aktivt medborgarskap och deltagande samt att ta ansvar för sin försörjning enligt förmåga. Stiftelsen för Rehabilitering konstaterade att det inte hjälper att bedöma arbets- och funktionsförmågan, om det inte erbjuds några eller endast få tjänster för att förbättra den. Även i andra utlåtanden framfördes liknande observationer, särskilt behovet av mentalvårdstjänster togs upp.

Statens ekonomiska forskningscentral konstaterade att eftersom orsakerna till att människor behöver utkomststöd är mångfasetterade, borde man fundera på om det ökade och utdragna behovet av utkomststöd är en sak som man borde ingripa i direkt genom reformen av den sociala tryggheten, eller borde man hellre effektivisera det befintliga servicenätverket så att det blir effektivare för kunden. Pikassos Kompetenscentrum inom det sociala området ansåg det viktigt att Europarådets kommitté för sociala rättigheters avgörandepraxis som gäller Finland beaktas på ett övergripande sätt särskilt

när det gäller ändamålsenlighetsbedömningen av överlappningar mellan grundskyddet och utkomststöd. Det hänvisades till samma praxis även i andra utlåtanden.

8.2 Vilka är de viktigaste åtgärderna för att kunna minska behovet av långvarigt utkomststöd?

Centrala teman som återkom i utlåtandena var att nivån på grundskyddet borde vara tillräckligt så att man inte behöver ty sig till utkomststöd och att utkomststödtagnarna borde hänvisas till tjänster på ett effektivare sätt. Norra Savolax välfärdsområde föreslog som lösning att de andra förmånerna skulle höjas eller en ny förmån, om personen deltar i rehabiliterande eller involverande verksamhet. Finlands Yrkesstuderandes Förbund SAKKI ansåg å sin sida att grundfelen hos de förmåner som kommer i första hand borde korrigeras för att minska behovet av utkomststöd som kommer i sista hand.

Flera remissinstanser ansåg att ökat krav på vederlag är ett viktigt sätt att effektivisera hänvisningen till tjänster, och en del ansåg att kundens motivation samt långsiktigt arbete och en egen kontaktperson fungerar bättre än sanktioner. Exempelvis Päijänne-Tavastlands välfärdsområde konstaterade att i situationer som uppstått till följd av olika sanktioner behövs det individuellt arbete tillsammans med personerna. I dessa situationer framhävs behoven av socialt arbete, som kan bidra till att minska behovet av långvarigt utkomststöd. Into betonade att beviljandet av utkomststöd måste knytas bättre till tjänster och personligt bemötande. Pikassos Kompetenscentrum inom det sociala området ville uppmärksamma kommittén på att till skillnad från vad som struktureras i mellanrapporten är betydelsen av socialt arbete för personer i långvarigt behov av utkomststöd inte reducerat till servicehandledning. Däremot är socialt arbete relationsbaserat arbete där man tillsammans med klienten bygger upp en helhet av stöd och tjänster som motsvarar individens eller familjens behov.

Flera som uttalade sig betonade också behovet av sektorsövergripande kartläggning av servicebehovet. Exempelvis TYP-ledarnas nätverk konstaterade att det borde göras en sektorsövergripande bedömning av servicebehovet för kunder som får utkomststöd på grund av avsaknad av inkomster. Deras engagemang i rehabilitering och sysselsättningsfrämjande tjänster borde effektiviseras. Tjänsterna borde kunna skräddarsys så att de tar bättre hänsyn till kundernas individuella servicebehov än nu.

Centrala teman när det gällde ökat krav på vederlag var utvecklingsförslag som gällde en sänkning av grunddelen samt några remissinstansers förslag om att det borde vara obligatoriskt att ansöka om en primär förmån före utkomststöd.

Nätverket för psykisk hälsa och flera andra som yttrade sig tog upp kostnaderna i anslutning till sjukdom och föreslog att klientavgifterna skulle slopas eller sänkas. Klientavgiftspraxisen borde förenhetligas i hela landet och klientavgifts-, rese- och läkemedelstaken borde slås samman till ett avgiftstak. Remissinstanser som företrädde unga påpekade också att ett slopande av väntetiden på fem månader för att få arbetsmarknadsstöd skulle kunna minska behovet av utkomststöd.

9. Fungerande förmåns- och servicestigar och tillhandahållande av tjänster (förslag 19, 20, 21, 22, 23, 24 och 25 i mellanrapporten)

9.1 Hur borde stödjandet, uppföljningen och bedömningen av arbets- och funktionsförmågan samt de tjänster som stödjer arbets- och funktionsförmågan stärkas inom social- och hälsovården?

Remissinstanserna föreslog att bland annat följande saker skulle utvecklas: ett elektroniskt självbedömningsverktyg, nationella indikatorer på arbets- och funktionsförmåga, gemensam strukturerad dokumentering, information, rådgivning och individuell servicehandledning, hälsosocialarbetet, personlig medvandrare/ egen kontaktperson/ ansvarig anställd, hälsokontroller för arbetslösa, multiprofessionella team för stöd för arbetsförmågan vid social- och hälsocentralerna, en samarbetsmodell för sysselsättningsfrämjande sektorsövergripande stöd, verksamhetsmodellen TYÖOTE (Ansvarsfullt stöd för arbetsförmågan), individanpassat stöd till arbete (IPS), social rehabilitering och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, lösningscentrerade och flexibla tjänster med låg tröskel samt rehabiliteringstjänster för personer som ska integreras.

Enligt utlåtandena borde man övergå från upprepade bedömningar av servicebehovet, utarbetat av flera planer och bortstyrning av kunden till en gemensam sektorsövergripande kundplan och en enda samordnande ansvarig aktör. Den aktör som först möter kunden borde se till att kunden får stöd, en medvandrare och samordnade tjänster tills den samordnande ansvariga aktören klarnat.

I fortsättningen borde man få riksomfattande och regional aktuell och heltäckande uppföljningsinformation om vilka tjänster och förmåner som används. Dessutom borde bedömningen av tjänsternas och förmånernas effekter utformas så att systemen kan styras och utvecklas i riktning mot större verkningsfullhet.

9.2 Vad borde beaktas när man bereder A) den sektorsövergripande kundplanen och lagstiftningen om den? B) ett gemensamt kunskapsunderlag för tjänster i anslutning till arbetsförmågan och rehabiliteringstjänster och lagstiftningen om det? C) modellen med en ansvarig arbetstagarare för dem som har störst stödbehov?

A) Sektorsövergripande kundplan. Enligt utlåtandena förutsätter utvecklandet av en sektorsövergripande kundplan bland annat för att trygga användningen och överföringen av uppgifter med beaktande av dataskyddet. Utarbetande och användning av planen kräver kompetenta experter och tillräckliga resurser. Genom planmässig samordning av olika tjänster kan man emellertid förebygga överlappande arbete och inrikta kompetens och resurser mer ändamålsenligt samt stödja och engagera kunden i serviceprocessen vid rätt tidpunkt.

Målen och de ansvariga aktörerna bör fastställas tydligt i planen tillsammans med kunden. Man bör följa och aktivt utvärdera hur planen och målen för den genomförs och planen bör vid behov uppdateras. Vid beredningen bör man beakta planerna enligt den gällande lagstiftningen, såsom den sektorsövergripande sysselsättningsplanen, aktiveringsplanen och rehabiliteringsplanen.

B) Ett gemensamt kunskapsunderlag för tjänster i anslutning till arbetsförmågan och rehabiliteringstjänster. Enligt utlåtandena borde ett enhetligt strukturerat kunskapsunderlag

utvecklas. Alla experter borde ha tillgång till uppgifter som är nödvändiga med tanke på kundens situation och servicebehov med beaktande av dataskyddet. Detta förutsätter en rättsgrund, eftersom kundens samtycke inte alltid är tillräckligt. Andra saker som bör beaktas är kompatibla informationssystem, en gemensam dataplattform, nationellt enhetliga indikatorer och ett informationssäkert verktyg för kommunikation mellan olika aktörer.

Även statistik- och forskningskunskapsunderlaget måste stärkas för att följa och bedöma verkningsfullheten hos tjänsterna i anslutning till arbetsförmågan och rehabiliteringstjänsterna. Ändringen förutsätter stark nationell styrning samt ledning på ministerienivå.

C) Modellen med en ansvarig arbetstagare för dem som har störst stödbehov. Enligt utlåtandena borde det fastställas tydligt i lagstiftningen vilken aktör, och i vilken situation kunden har en samordnande ansvarig aktör, som vid behov utser en ansvarig arbetstagare för kunden. Den ansvariga arbetstagaren samordnar kundens service- och förmånshelhet och -process samt samarbetar inom ett sektorsövergripande nätverk. Modellen med en ansvarig arbetstagare ska vara avsedd för personer som behöver sektorsövergripande eller mycket stöd. Utvecklande och införande av modellen förutsätter kompetenta experter och tillräckliga resurser. Dessutom måste ansvarsfördelningen vara tydlig. Personalomsättningen måste också beaktas.

En del av särskilt de remissinstanser som företrädde välfärdsområden ansåg att det först borde tilldelas resurser för att fullt ut verkställa socialvårdslagens bestämmelser om en egen kontaktperson i välfärdsområdena. För andra än socialvårdsklienter kan det vara nödvändigt att införa den modell med en ansvarig arbetsgivare som kommittén föreslår. Vid beredningen bör man beakta och utvärdera de nuvarande samarbetsmodellerna för sektorsövergripande stöd samt de modeller med en ansvarig arbetstagare som används redan nu och de erfarenheter som erhållits genom olika projekt liksom internationella exempel.

Dataombudsmannens byrå konstaterade i sitt utlåtande att när olika aktörer samarbetar och behandlar personuppgifter i detta samarbete måste de alltid beakta allmänna dataskyddsförordningens krav på att behandlingen av personuppgifter ska vara laglig. Det är bra att beakta detta redan i ett tidigt skede då nya bestämmelser och rutiner utvecklas. Det bör också fastställas vem som ansvarar för utarbetandet av kundplanen och i vilket register den gemensamma kundplanen lagras.

Även nu kan olika aktörer samarbeta över sektorsgränserna. I nuläget kan en utmaning för sektorsövergripande samarbete vara att behandlingen av personuppgifter mellan olika aktörer inte är reglerad eller inte tillräckligt noggrant reglerad. Enbart en allmän förpliktelse till sektorsövergripande samarbete är inte tillräckligt exakt reglering för att uppgifter ska kunna begäras av eller lämnas ut till en annan myndighet.

Enligt Dataombudsmannens byrås uppfattning bör bestämmelser om behandlingen av personuppgifter ingå i en lag som reglerar på vilka villkor och i vilken utsträckning olika aktörer får behandla nödvändiga personuppgifter i sin verksamhet.

9.3 Vad annat borde beaktas för att främja förslagen i avsnitt 5.10?

Enligt utlåtandena borde man för att främja förslagen beakta bland annat att det måste ske en övergång från bedömningscentrering till att möta, lyssna på, stödja och involvera kunden. Det är nödvändigt att utveckla tjänsterna och verksamhetsmodellerna gemensamt mellan olika aktörer samt tillsammans med kunderna. Organisationers och allmännyttiga stiftelsers roll borde också beaktas och dessa aktörer borde involveras i utvecklingsarbetet. När införandet av nya verksamhetsmodeller planeras borde behoven av tilläggsanslag och personalbehoven bedömas, med beaktande av utmaningarna med tillgången på social- och hälsovårdspersonal.

Flera remissinstanser ansåg att det är nödvändigt att utnyttja olika informationsresurser i större utsträckning för informationsledning och för att åstadkomma smidigare förmåns- och servicestigar. Kunduppgiftsflödet borde förbättras som helhet med beaktande av dataskyddet, till exempel mellan Folkpensionsanstalten, välfärdsområdena och arbets- och närings tjänsterna samt mellan socialvården och hälso- och sjukvården inom välfärdsområdena. Kunduppgifterna borde cirkulera nationellt och Kantahelheten skulle kunna utnyttjas i större utsträckning än nu i detta syfte. Detta förutsätter en utredning över gränserna mellan förvaltningsområdena om nödvändiga lagändringar, utökad teknisk förmåga samt funktionella ändringar. Kunden borde ha tydligare och mer omfattande möjlighet än nu att ge tillstånd till användning av sina uppgifter i olika myndigheters och andra aktörers verksamhet. Här är det viktigt att främja den nationella samtyckeshanteringen.

10. Det sociala trygghetssystemets bidrags- och byråkratifällor (förslag 26 och 27 i mellanrapporten)

10.1 Vad borde beaktas när det gäller förslagen 26 och 27?

Förslagen fick brett understöd i utlåtandena. Särskilt färre byråkratifällor understöddes. Samtidigt påpekades i utlåtandena att det inte föreslagits några konkreta åtgärder för att reducera bidragsfällorna.

I utlåtandena ansågs bättre samordning av förvärvsinkomster och förmåner öka incitamenten till arbete. Uppmärksamhet fästes vid att olika sätt att arbeta och olika arbetslivsformer kan förekomma samtidigt (bl.a. atypiska anställningar, självsysselsättning, deltidsarbete, löne- och företagsinkomster) samt vid skillnaderna i arbets- och funktionsförmågan. Enligt utlåtandena kan det vara komplicerat att samordna förvärvsinkomster och förmåner också när personer rör sig över statsgränserna eller samtidigt får olika förmåner. Även bristfälliga språkkunskaper kan begränsa möjligheterna till heltidssysselsättning.

I utlåtandena påpekades bland annat att det borde vara möjligt att arbeta under rehabilitering samt att delinvalidpension alltid borde komma i första hand när man har ens partiell arbetsförmåga kvar. Finlands Näringsliv föreslog att utkomstskyddet för arbetslösa ska avtrappas, att boendestöden ska förenas med verklig självrisk samt att arbetsinkomster ska minska bostadsbidraget mindre. Enligt Folkpensionsanstalten skulle en linjär modell för samordning av förmåner och arbetsinkomster uppmuntra till arbete. Även SOSTE Finlands social och hälsa, Centralförbundet för Mental Hälsa, Synskadades förbund och Diakonissanstalten föreslog en linjär modell för invalid- och sjukpensionen.

Uppmärksamhet fästes dessutom vid samordning mellan bostadsbidraget för pensionstagare samt löneinkomster. I flera utlåtanden föreslogs att de skyddade beloppen ska ses över.

Mikro- ja yksinyrittäjät föreslog att begreppet FöPL-arbetsinkomst ska slopas som indikator på social trygghet och påpekade att rädsla för att gå miste om social trygghet samt överlappande FöPL och ArPL utgör hinder för många som överväger att bli företagare. Servicefacket PAM föreslog en kombinerad försäkring för att förbättra utkomstskyddet vid arbetslöshet för dem som arbetar som löntagare och företagare.

Studentorganisationerna, såsom Finlands studentkårers förbund FSF och Finlands Yrkesstuderandes Förbund SAKKI fäste uppmärksamhet vid de bidragsfällor som drabbar studerande, särskilt studiepenningens låga nivå och begränsade längd. I utlåtandet från studentkåren vid Östra Finlands universitet föreslogs att möjligheten att studera med sjukdagpenning borde utvidgas.

I flera utlåtanden poängterades att byråkratifällor är ett större hinder för sysselsättning än inkomstfällor. Uträttandet av ärenden uppmärksammades, såsom behandlingen av utkomststöd, avbrott i förmåner, information och förmånstagarens möjligheter att förutsäga till exempel inverkan av extra inkomster. Folkpensionsanstalten föreslog ett förmånsförslag eller en modell med en ansökan. Även till exempel i utlåtandet från Norra Savolax välfärdsområde konstaterades att Folkpensionsanstalten borde behandla kundens situation som en helhet och automatiskt erbjuda stöd. Arbets- och näringsministeriet konstaterade å andra sidan att byråkratifällorna inte hade specificerats noggrannare i kommitténs mellanrapport och med tanke på det fortsatta arbetet vore det nödvändigt att beskriva i vilket sammanhang mest byråkratifällor har identifierats. Statens ekonomiska forskningsanstalt konstaterade å sin sida att forskningsrön inte ger anledning att anta att mindre byråkrati skulle ha några betydande sysselsättningseffekter. Närmare undersökning av saken skulle förutsätta randomiserade fältstudier på temat. Mindre byråkrati skulle däremot sannolikt förbättra förmånstagarnas välmående och minska de administrativa kostnaderna på längre sikt.

I utlåtanden från organisationer och till exempel välfärdsområden ansågs tjänsterna spela en viktig roll. Exempelvis Diabetesförbundet i Finland betonade i sitt utlåtande att hälso- och sjukvård som inte fungerar kan bli en byråkratifälla och förhindra sysselsättning. Även SOSTE Finlands social och hälsa tog i sitt utlåtande upp betydelsen av hälsoproblem och andra sidan föräldrad kompetens för arbetslösas sysselsättning. Enligt utlåtandena kan människor motiveras med tjänster, men det förutsätter att förmåns- och servicesystemen utvecklas tillsammans (inkl. sysselsättningstjänster, social- och hälsovårdstjänster). Även positiv uppmuntran och belönande av egen aktivitet nämndes i flera utlåtanden.

Flera remissinstanser, såsom finansministeriet, arbets- och näringsministeriet samt Statens ekonomiska forskningscentral, ansåg det motiverat att rikta det som framfördes i förslag 26 till de förmåner, inkomstklasser och personer beträffande vilka incitamentens sysselsättande effekt är större än genomsnittet. I organisationernas utlåtanden betonades däremot att mindre bidragsfällor inte får leda till att försörjningen för personer som har det sämre ställt försämrats. Enligt Statens ekonomiska forskningsanstalt kan man i stället för att skära i nivån på den sociala tryggheten försöka främja sysselsättningen till exempel genom skyldigheter och tjänster. Förbundet för mänskliga rättigheter

framförde i sitt utlåtande att i ljuset av konventionerna om mänskliga rättigheter är det inte tillåtet att koppla diskriminerande villkor till förmåner.

11. Bosättnings- och arbetsbaserad social trygghet och internationell rörlighet (förslag 28, 29 och 30 i mellanrapporten)

11.1 Vad borde beaktas för att främja förslagen 28, 29 och 30?

I utlåtandena påpekades att indelningen av bosättnings- och arbetsbaserade förmåner och förhållandet mellan dem borde klargöras. Det ansågs viktigt att beakta olika grupper och situationer. Exempelvis Sametinget betonade i sitt utlåtande att eftersom sameområdet sträcker sig över fyra olika stater borde samernas ställning beaktas i gränsöverskridande frågor om social trygghet och när lagstiftningen utvecklas. Närståendevårdarnas förbund och Synskadades förbund fäste i sina utlåtanden uppmärksamhet vid lika rätt för personer med funktionsnedsättning att arbeta eller studera utomlands och vid tillgången till handikapptjänster i internationella situationer.

Också studerande lyftes fram som en specialgrupp vars ställning borde uppmärksammas när det gäller bosättningsbaserad social trygghet. Undervisnings- och kulturministeriet påpekade i sitt utlåtande att studiestödet inte är bosättningsbaserad social trygghet, och det betalas således inte till andra länders medborgare som kommit till Finland för att studera. Arbetskraftens ökade rörlighet kan dock enligt undervisnings- och kulturministeriet i framtiden öka trycket på att utvidga rätten till studiestöd även till andra än finska medborgare.

Förslag 28 i mellanrapporten om stärkt ömsesidighet och beredning av förmedling av realtida information om social trygghet med grannländerna understöddes i utlåtandena. Det upplevdes som viktigt att samordna förmåner och tjänster även med tanke på gränsöverskridande situationer. I Folkpensionsanstaltens utlåtande lyfte man fram behovet av att fastställa ännu noggrannare vad som exakt eftersträvas med sammanlänkning av förmåner och tjänster i internationell mobilitetskontext. Enligt Folkpensionsanstalten finns det fortfarande öppna frågor kring vilken slags information det skulle vara ändamålsenligt att förmedla mellan länder.

I social-, hälso- och servicefackens utlåtanden tog man upp de satsningar som behövs för att göra integrationsprocessen smidigare och främja invandras delaktighet på arbetsmarknaden. Exempelvis Servicefacket PAM betonade i sitt utlåtande vikten av att det sociala trygghetssystemet fungerar vid arbetsrelaterad invandring. Enligt PAM borde särskilt uppmärksamhet fästas vid att utveckla den bosättningsbaserade sociala tryggheten utifrån försäkringsavgifter så att rätten till inkomstbaserade förmåner, såsom sjukdagpenning, utsträcks även till dem som flyttat till landet på grund av arbete. Tehy påpekade i sitt utlåtande att särskild uppmärksamhet borde fästas vid att främja invandrade kvinnors integration och undanröja hindren för deras sysselsättning. Även till exempel Tammerfors stad fann det viktigt att den bosättningsbaserade sociala trygghetens betydelse som ett element som stödjer arbetsrelaterad invandring, med beaktande av familjemedlemmarna, beaktas under beredningen. I utlåtandena framhövdes också den arbetsrelaterade invandringens roll för att finansiera det sociala trygghetssystemet.

Förslag 29 i mellanrapporten om beröringspunkter mellan multilokalt arbete och social trygghet understöddes av remissinstanserna. Exempelvis Högscoleutbildade samhällsvetare påpekade att man i utredningsarbetet borde granska möjligheterna till gränsöverskridande arbete även för dem som är anställda i tjänsteförhållande. Folkpensionsanstalten nämnde i sitt utlåtande lagstiftningen om distansarbete i EU-sammanhang och att de lagvalsbestämmelser som ska tillämpas på distansarbetare kompletteras som bäst på EU-nivå. Även i situationer med distansarbete är det i regel det land där arbetet utförs fysiskt som ansvarar för personens sociala trygghetsförmåner.

Under remissbehandlingen kom det några åsikter med anknytning till förslag 30 i mellanrapporten om finansieringens hållbarhet och utredning av möjligheten till frivillig sjukförsäkring. Institutet för hälsa och välfärd ställde i sitt utlåtande preciserande frågor om frivillig försäkring vilka gällde definitionen av försäkringsavgift, förvaltningen av försäkringsavgifter samt vem som ska betala försäkringsavgiften vid frivillig försäkring.

Flera persongrupper har tämligen omfattande rätt till Folkpensionsanstaltens förmåner utomlands. Enligt Folkpensionsanstalten kan utstationerade arbetstagare, anställda inom utvecklingsamarbete, forskare, stipendiater, studerande och deras familjemedlemmar betalas bosättningsbaserade förmåner från Finland till utlandet under 2–5 år. Enligt Folkpensionsanstalten är det beträffande förslag 30 viktigt att känna till innehållet i FPAs sjukförsäkringsskydd utomlands. Det gäller i första hand sjukförsäkringens dagpenningar samt läkemedel inköpta i Finland och ersättningar för privata hälso- och sjukvårdstjänster i Finland.

12. Förenhetligande och sammanslagning av orsaksbaserade grundskyddsförmåner med beaktande av förtjänstskyddet (kommitténs förslag för följande regering)

12.1 I avsnitt 6.1 föreslår kommittén att de orsaksbaserade grundskyddsförmånerna förenhetligas och sammanslås med beaktande av förtjänstskyddet. Avsikten är att stegvis förtydliga och förenkla förmånssystemet och verkställandet av det samt underlätta övergången från en förmån till en annan. Vilka fördelar och utmaningar kan hänföra sig till förenhetligandet och sammanslagningen av grundskyddsförmånerna?

Förslaget att utreda förenhetligande och sammanslagning av de orsaksbaserade grundskyddsförmånerna fick brett understöd. Enligt utlåtandena anses förenhetligade och sammanslagna grundskyddsförmåner ha potential att klarlägga och förenkla det sociala trygghetssystemet. Exempelvis enligt finansministeriets utlåtande hänför sig fördelarna med förenhetligade eller sammanslagna grundskyddsförmåner till situationer där det finns fler orsaker till att en person saknar inkomster eller har låga inkomster och det är oklart vilken förmån eller vilket servicesystem personen borde omfattas av. I samma utlåtande framfördes det att samma nytta skulle kunna uppnås även inom det nuvarande systemet genom att utveckla den sektorsövergripande servicen samt förmånstagarens och tjänsteleverantörernas skyldigheter eller incitament.

Man hoppades att förenhetligade och sammanslagna grundskyddsförmånerna skulle underlätta särskilt övergångar från en förmån eller en annan (inkl. avbrott i förmåner, bidragsfällor, byråkratin i anslutning till ansökan om förmåner, underutnyttjade förmåner). I en del utlåtanden påpekades att ett förenhetligande inte nödvändigtvis i sig löser förmånstagarens centrala problem. Detta skulle

förutsätta att bland annat grundskyddsförmånerna, boendestöden och utkomststödet utvecklas som en helhet. Folkpensionsanstalten konstaterade i sitt utlåtande att kommitténs förslag inte nödvändigtvis som sådant minskar avbrotten i utbetalningen av förmåner, om de orsaksbaserade villkoren för att bevilja en förmån fortsätter att prövas på nuvarande sätt vid övergång från en förmån till en annan. I utlåtandet konstaterades att betalningsavbrott förekommer även inom en och samma förmån. Arbetet för att förenhetliga grundskyddsförmånerna borde enligt utlåtandet indelas i etapper och målsättningen fastställas genast när arbetet inleds. Finansministeriet lyfte som en avgörande utmaning fram att kundinformationen är utspridd i registren hos dem som sköter olika uppgifter, och aktörerna lyckas inte få en helhetsbild av kundens situation. Bland annat Norra Österbottens välfärdsområde och Vanda stad fäste också uppmärksamhet vid informationsutbytet. Bland annat Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO, Servicefacket PAM och SOSTE Finlands social och hälsa betonade att ansökan om förmåner borde utvecklas.

I flera utlåtanden fästes också uppmärksamhet vid de förpliktelser som kopplats till orsaksbaserade förmåner, förmånstagarens faktiska möjligheter att uppfylla förpliktelsen samt tillgången till behovsenliga tjänster, som ansågs hänföra sig till de effekter som kan uppnås genom ett förenhetligande. Förenhetligande lösningar kan också antingen försämra eller stärka sysselsättningen. Flera student- och ungdomsorganisationer föreslog till exempel att åldersbaserade villkor skulle slopas i utkomstskyddet för arbetslösa samt att deltagande i mentalvårdstjänster skulle räknas som aktivitet. Enligt arbets- och näringsministeriets utlåtande kan de nuvarande motiverade skillnaderna i grundskyddsförmånerna, som beror på att förmånerna är orsaksgrundade samt på respektive förmånssystemets syfte och de incitament som främjar syftet, medföra utmaningar.

Orsaksbaserade förmåner ansågs allmänt svara på människors och människogrupper, såsom personer med funktionsnedsättning, individuella behov. Diskrimineringsombudsmannen påpekade i sitt utlåtande att vid förenhetligande måste individernas olika bakgrund och utgångspunkter beaktas tillräckligt. Kymmenedalens välfärdsområde framförde att överdrivet förenhetligande får inte äventyra smidigheten, prövningen och bedömningen av den enskilda kundens servicebehov. Även Helsingfors stad konstaterade att en utmaning kan vara att ställningen för särskilt utsatta människor försämras, om individuella situationer inte beaktas.

I utlåtandet från Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna framfördes att förenhetligandet och sammanslagningen av grundskyddsförmånerna samt särskilt utvecklingen av förtjänstskyddet bör beredas på trepartsbasis. Finansministeriet framförde i sitt utlåtande att när förmåner förenhetligas och slås samman måste man också ta ställning hur finansieringen av olika förmåner ska ordnas.

Studentorganisationerna samt Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians var enligt sina utlåtanden besvikna över att studiestödet inte är med i förslagets förteckning över förmåner som ska förenhetligas. Exempelvis Finlands Gymnastförbund berättade i sitt utlåtande att man eftersträvar att stöden för studerande ska slås samman till en grundskyddsförmån och tydligare utgöra en del av den orsaksbaserade sociala tryggheten – även administrativt så att social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för den. Finlands studentkårers förbund uppmärksammade bland annat övergångar mellan förmåner av dagpenningsform och studieförmånen, som enligt utlåtandet är förenade med

bidragsfällor samt administrativa utmaningar och utmaningar i samband med verkställandet (bl.a. skillnader i ansöknings- och beslutsprocesserna), samt föreslog att förmånerna för studerande ska reformeras under kommittén för social trygghet och slås samman till ett nytt förenhetligt grundskydd. Undervisnings- och kulturministeriet konstaterade att när man funderar på ramvillkoren för grundskyddsförmånen borde man granska olika förmånstagargrupper samt beakta villkoren för de förmåner som stannar utanför förenhetligandet och eventuella följdverkningar för dem.

12.2 I vilken riktning borde förenhetligandet av grundskyddsförmånerna utvecklas A) när det gäller villkoren för förmånerna? B) när det gäller genomförandet?

A) Responserna överensstämde med svaren på föregående fråga. I utlåtandena betonades att villkoren för förmånerna bör förenhetligas på ett sätt som klarlägger systemet, underlättar samordningen av förvärvsinkomster och förmåner samt bättre än nu stödjer övergångar mellan livssituationer och från en förmån till en annan. I utlåtandena föreslogs att bland annat inkomstbegreppen, betalningstidpunkterna, familje- och hushållsbegreppen samt ansöknings- och beslutsprocedurerna ska förenhetligas.

Ett förenhetligande sågs också som en möjlighet att grundligt reformera villkoren och grunderna för bestämmande av förmånerna. Särskild uppmärksamhet fästes vid ändamålsenliga förpliktelser samt särskilt arbetsmarknadsstödet och de personer som inte har verklig möjlighet att hitta sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden. Till exempel i utlåtandet från Förbundet för mänskliga rättigheter föreslog man att de begrepp, villkor och skyldigheter som verkar i bakgrunden till situationen för så kallade "de facto arbetsförmögna arbetslösa" borde uppdateras och delaktigheten utökas genom att utveckla ett delaktighetstillägg. Tillgången på och tillgängligheten (exempelvis avgiftsfria tjänster) till behovsenliga tjänster uppmärksammades också i utlåtandena från bland annat Stiftelsen för Rehabilitering, Työttömien Keskusjärjestö samt Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta. Tammerfors stad konstaterade å sin sida i sitt utlåtande att en schablonmässig förenkling kan medföra problem med inriktningen av stödet jämfört med det nuvarande systemet.

I flera utlåtanden påpekades också att en tillräcklig nivå på förmånerna måste tryggas. Servicefacket PAM påpekade i sitt utlåtande att förenhetligande och sammanslagning av de orsaksbaserade grundskyddsförmånerna kan leda till att förmånsnivån sjunker.

I utlåtandena påpekades behovet av att utveckla och bedöma eventuella förändringar med avseende på de människor som behöver förmånerna. I utlåtandena nämndes också grupper som behöver särskilt stöd (såsom personer med funktionsnedsättning), unga, mångfalden av familjer, underhållsansvar och ensamförsörjare samt närståendevårdare.

B) När det gäller verkställandet uppmärksammades i utlåtandena bland annat tillräcklig servicehandledning och rådgivning samt behov av att utveckla en kundorienterad ansökningsprocess och automatiserat verkställande. I flera organisationers utlåtanden föreslogs att ett förmånsförslag ska utredas eller införas. I utlåtandena fästes också uppmärksamhet vid undanröjandet av hinder för informationsutbyte mellan olika myndigheter samt vid tydlig information. Man efterlyste information om vilka förmåner en person har rätt till och hur förmånerna till exempel ändras om det inträffar en

förändring i en persons liv. Servicefacket PAM föreslog att utbetalningen av medlemmarnas hela utkomstskydd för arbetslösa skulle överföras till arbetslöshetskassorna för att främja principen att få alla tjänster över en disk. Työttömien Keskusjärjestö föreslog å sin sida att kundens rättigheter och ställning ska tryggas genom separat lagstiftning.

13. Prioritering av förslagen

13.1 Kommitténs mellanrapport innehåller 31 förslag för kommande regeringar. Vilka tre förslag borde främjas först och varför?

Remissinstansernas förslag om vilka förslag som ska prioriteras gick i sär. Nästan alla förslag i mellanrapporten nämndes bland de förslag som borde prioriteras i de olika remissinstansernas svar. Närmare motivering har i huvudsak getts i samband med svaret rörande det aktuella förslaget.

Svaren fördelade sig i någon mån i överensstämmelse med den aktör som remissinstansen representerade. Studentorganisationerna till exempel prioriterade förslag 12 (förutsättningarna att inleda en totalreform av studiestödssystemet utreds). I välfärdsområdenas utlåtanden betonades samordningen av förmåner och tjänster samt de förslag som hänför sig till förmåns- och servicestiger och till exempel tillgång till information, såsom förslag 25 (den lagstiftningshelhet som gäller arbets- och funktionsförmåga inom social- och hälsovården och dess roll för att främja sysselsättningen i förhållande till arbets- och näringsstjänsterna ses över). I barn- och familjeorganisationernas utlåtanden framhövdes de förslag som hänförde sig till barns och familjers sociala trygghet, nämligen 13 (utvecklande av barnbidragssystemet), 14 (förebyggande och minskning av risken för barnfattigdom) och 15 (stöd för samordning av barnavård och förvärvsarbete). Å andra sidan fick förslagen 5–7 och 19–20 om arbets- och funktionsförmåga, förslag 23 om utvecklande av en modell med ansvariga arbetstagare samt förslag 14 om förebyggande och minskning av risken för barnfattighet även bredare understöd.

Flera omnämmanden fick också förslag 16 (en utredningshelhet genomförs, där de reformer som gjorts utvärderas, och som producerar övergripande information och åtgärdsförslag för att reformera bostadsbidragen) samt förslaget om att förenhetliga och slå samman grundskyddsförmånerna. Förslagen 17 och 18 om utkomststödet roll och minskad långvarig användning av utkomststödet ansågs i flera utlåtanden viktiga att främja i första hand, liksom förslagen 10 och 11 om kontinuerligt lärande och social trygghet för unga. I utlåtandena tog man dessutom upp förslagen 1–4 som gällde behovet av att främja ett förenhetligande av lagstiftningen om social trygghet och olika begrepp samt det komplicerade verkställandet och digitaliseringen.

14. De offentliga finansernas hållbarhet

14.1 De lösningar som träffas inom reformen av den sociala tryggheten kan antingen stärka eller försvaga de offentliga finanserna på lång sikt. Kommittén har linjerat att reformen ska bidra till att säkerställa hållbara offentliga finanser genom att stärka sysselsättningen och befolkningens arbets- och funktionsförmåga. Borde man genom reformen av den sociala tryggheten eftersträva förbättrad hållbarhet i de offentliga finanserna på lång sikt och om ja, hur?

Största delen av remissinstanserna understödde att reformen av den sociala tryggheten eftersträvar att förbättra de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt. I några utlåtanden betonades dock särskilt att det sociala trygghetssystemets primära syfte är att trygga människors försörjning och inte att förbättra de offentliga finansernas hållbarhet. En del av remissinstanserna ansåg att de sociala trygghetsförmånernas inriktning och mer sporrande arbete är ett centralt sätt att förbättra de offentliga finanserna. En del betonade åter den sociala trygghetens roll för att stärka arbets- och funktionsförmågan och delaktigheten samt främja social resiliens. I utlåtandena återkom åsikten att för att främja de offentliga finansernas hållbarhet bör den sociala tryggheten reformeras på längre sikt med beaktande av kostnads-, välfärds- och sysselsättningseffekterna. Även åtgärder som gäller den sociala tryggheten och som balanserar ekonomin på kort sikt nämns i utlåtandena. Flera organisationer betonade att ökad hållbarhet hos de offentliga finanserna bör eftersträvas endast i kombination med att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna stärks.

Ett resurseffektivt och verkningsfullt förmåns- och servicesystem samt fungerande servicestigar sågs som en viktig faktor som stärker sysselsättningen och därigenom de offentliga finanserna. En utgallring av det sociala trygghetssystemets byråkratifällor nämndes i flera utlåtanden som en faktor som förbättrar systemets verkningsfullhet och sysselsättningen. Om de byråkratiska och komplicerade strukturerna förenklas blir det enligt remissinstanserna också möjligt att inrikta personalresurserna bättre.

Till exempel utvecklande av rehabiliteringen och bättre utnyttjande av partiell arbetsförmåga nämndes i utlåtandena. Också främjande av arbetstagares, studerandes samt barns och ungas välfärd sågs i många utlåtanden som en viktig investering som stärker de offentliga finanserna på lång sikt, eftersom samhällets kostnader för psykiska problem och utslagning är betydande. Några remissinstanser lyfte fram det sociala trygghetssystemets betydelse för ökad nativitet.

15. Kommitténs riktlinjer för den andra arbetsperioden

15.1 I avsnitt 6.2 har kommittén angett riktlinjer för arbetet under sin andra period. Vilken av de uppräknade helheterna är viktigast och varför?

Av de helheter som kommittén linjerat nämndes i utlåtandena oftast erhållandet av "fel" förmån i förhållande till livssituationen, arbets- och funktionsförmågan eller servicebehovet samt samordningen av förmåner och tjänster och förmånstagarnas ökade delaktighet. Exempelvis i HUS-sammanslutningens utlåtande konstaterades att rättidig bedömning av servicebehovet möjliggör rätta tjänster och förmåner – "fel" förmån kan åter belasta kunden och systemet samt leda till

kostnadsineffektiv verksamhet. Enligt arbets- och näringsministeriet kan "fel" förmån bidra till upplevelsen av att förmånssystemet är komplicerat och känslan av orättvisa. Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning föreslog i sitt utlåtande starkare incitament för att förbättra delaktigheten för dem som befinner i den allra svåraste ställningen på arbetsmarknaden på vägen mot den öppna arbetsmarknaden. I Folkpensionsanstaltens utlåtande konstaterades att förmåner och tjänster som stödjer delaktighet och sysselsättning är centrala med avseende på såväl människors välfärd som de offentliga finanserna och sysselsättningen.

Även de andra helheterna nämndes flera gånger i remissvaren. I några utlåtanden påpekades att de olika helheter som kommittén linjerat är knutna till varandra, så de borde främjas parallellt. Även samarbete mellan förvaltningsområdena och samutveckling som utgår från kundgruppens behov lyftes fram. I flera utlåtanden föreslogs att service- och förmånssystemen ska utvecklas tillsammans.

Studentorganisationerna ansåg att utöver de helheter som gäller boendestödet och utkomststödet bör kommittén för social trygghet under sin andra period reformera den sociala trygghetens övergripande struktur på lång sikt. Enligt undervisnings- och kulturministeriets utlåtande är de viktigaste helheterna för studerande och unga utvecklande av bostadsbidraget samt klarläggande av förhållandet mellan utkomststödet och de övriga grundskyddet.

Jämställdhetsombudsmannens byrå, Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS och Kvinnoorganisationernas Centralförbund fäste i sina utlåtanden uppmärksamhet vid främjande av jämställdheten samt en heltäckande bedömningen av konsekvenserna för könen, som bör göras i samband med bland annat behandlingen av förmånerna för enskilda och hushåll. Helheten ansågs också viktig för att trygga barnets bästa och rättigheter i bland annat Ensi- ja turvakotien liittos samt Rädda Barnens utlåtanden. Enligt utlåtandet från Centralförbundet för Barnskydd är den helhet som hänför sig till ställningen för den sociala trygghet som kommer i sista hand central för att minska fattigdomen bland barnfamiljer. I utlåtandena tog man dessutom upp behovet av att behandla hur olika familjetyper och särskilt ensamboende inverkar på incitamenten att arbeta.

I några utlåtanden fästes uppmärksamhet vid uppfyllandet av grund- och människorättsförpliktelse samt stärkandet av rättigheterna och ställningen för de människor som har det allra sämst ställt. Även stärkt grundskydd nämndes i några utlåtanden.

I utlåtandena uppmärksammades också den fortsatta reformen av den sociala tryggheten. Exempelvis Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna betonade i sitt utlåtande att de åtgärder som man väljer att genomföra måste bedömas och tilldelas tillräckligt ekonomiska och andra resurser som behövs för beredningen. Enligt Finlands Näringslivs utlåtande skulle en viktigare sak än helheterna vara att reformera kommittén för social trygghets arbetssätt genom att slopa kravet på enighet.

15.2 I vilken riktning borde de uppräknade helheterna utvecklas?

Responserna på frågan sammanföll i rätt stor utsträckning med responserna på föregående fråga. Beträffande den helhet som behandlar "fel" förmån samt samordning av förmåner och tjänster betonades det i utlåtandena att förmåns- och servicesystemet bör utvecklas som en helhet, med

särskild hänsyn till bland annat rättidiga och verkningsfulla tjänster, smidiga servicestiger, kundens egen delaktighet, klarläggande av systemet samt främjande av samarbetet mellan aktörerna inom det sociala trygghetssystemet. Den sociala trygghetens betydelse för att stödja arbets- och funktionsförmågan och främja sysselsättningen, med avseende på bland annat rehabilitering och psykisk hälsa, påpekades i flera utlåtanden.

Beträffande den helhet som granskar ställningen för den sociala trygghet som kommer i sista hand påpekades att behovet av långvarigt utkomststöd måste minskas och de faktorer och problem som ligger bakom fenomenet måste lösas. I utlåtandena framfördes också observationer i anslutning till bland annat grundskyddsformånernas prioritet och en höjning av nivån på grundskyddet.

Beträffande den helhet som behandlar förmåner för individer och hushåll betonades i utlåtandena särskilt hänsyn till mångfalden av familjer, barnperspektivet och tryggande av de mest utsatta familjernas välfärd med tillräckliga sociala trygghetsförmåner och tjänster.

I fråga om den helhet som behandlar balans mellan rättigheter och skyldigheter betonades att systemet måste vara rättvist och skyldigheterna proportionerliga samt att det måste finnas faktisk möjlighet att fullgöra skyldigheterna med beaktande av tjänsterna.

I fråga om alla helheter som kommittén linjerat betonades i utlåtandena att människorättsperspektivet måste beaktas.

16. Vad annat vill du säga om reformen av den sociala tryggheten?

Responserna på fråga 16 var mångsidiga. Observationerna gällde bland annat hur olika samhällsfenomen samt olika människogrupper ställning beaktas i det sociala trygghetssystemet, principerna för social trygghet, konkreta utvecklingsbehov inom förmåns- och servicesystemet samt det praktiska genomförandet av reformen av social trygghet.

I utlåtandena betraktades det som positivt att kommittén för social trygghets arbete och information om reformen har varit öppen. Det sågs som positivt att frivilligorganisationer deltagit under kommitténs första period, men i utlåtandena lyftes dessutom fram behovet av att höra olika människogrupper och mottagare av sociala trygghetsförmåner i större utsträckning. I responserna betonades att bland annat även landskapet Ålands roll samt samråd med Samtingen måste beaktas i kommittéarbetet.

Flera organisationer betonade i sina utlåtanden att förslagen i mellanrapporten var i huvudsak olika utredningar och inte egentliga konkreta åtgärdsförslag. Kunskapsunderlaget för reformen och de utredningar som stödjer detta understöddes, men mellanrapportens brist på konkretion framkom i flera utlåtanden.

Möjligheterna att delta togs upp i utlåtandena med avseende på såväl olika aktörers och intressentgruppers deltagande som direkt samråd med människorna. Enligt flera remissinstanser skulle det vara viktigt att säkerställa civilsamhällets deltagande och samråd som en del av beredningen av reformen även i fortsättningen. När vikten av delaktighet betonades i utlåtandena

accentuerades särskilt principen att reformen av den sociala tryggheten ska utgå från kunderna. En beredning på bred basis så att olika aktörers kompetens utnyttjas understöddes i utlåtandena. I utlåtandena önskade man bland annat att socialvårdens och det sektorsövergripande samarbetets synvinklar skulle synas mera i arbetet under kommitténs andra period.

Enligt remissinstanserna borde reformen av den sociala tryggheten inbegripa omfattande konsekvensbedömning som gäller olika människogrupper. I flera utlåtanden framkom vikten av att bedöma de olika åtgärdernas konsekvenser för de mänskliga rättigheter och särskilt konsekvenserna för barn, personer med funktionsnedsättning, könen, likvärdigheten, jämställdheten och den psykiska hälsan.

I flera utlåtanden betonades att ett centralt mål för reformen av den sociala tryggheten måste vara att främja likabehandling och jämställdhet. Exempelvis Delegationen för jämställdhetsärenden, Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS och Närståendevårdarnas förbund framförde i sina utlåtanden att könsaspekten måste beaktas i reformarbetet.

I utlåtandena betonades grund- och människorättsaspekten, som enligt remissinstanserna borde vara kärnan i reformen av den sociala tryggheten. De människorättsförpliktelser som är bindande för Finland borde beaktas på ett övergripande sätt vid beredningen av reformen av den sociala tryggheten samt enskilda lagförslag. Bland annat Förbundet för mänskliga rättigheter, Nätverket mot fattigdom i Finland EAPN-Fin, Mannerheims Barnskyddsförbund, justitieministeriet, Invalidförbundet, Synskadades förbund, Amnesty International Finländska sektionen och SOSTE Finlands social och hälsa underströk i sina utlåtanden vikten av att behandla grund- och människorättsförpliktelserna i reformarbetet. I utlåtandena återkom synen på att reformerna genomförs för människorna. Enligt de som uttalade sig måste uppmärksamhet fästas vid bland annat icke-diskriminering, främjande av likabehandling, minoriteters ställning, tillräcklig nivå på den sociala tryggheten och tillgodoseende av de mänskliga rättigheterna.

Vid beredningen av reformen av den sociala tryggheten måste man enligt remissinstanserna beakta olika persongrupperns olika situationer. Exempelvis barns, ungas och familjers särskilda ställning framkom i flera utlåtanden. I barn- och familjeorganisationernas utlåtanden betonades att barnens rättigheter binder utvecklingen av den sociala tryggheten och samhället måste trygga barns rättigheter till tillräcklig uppväxt, levnadsstandard och utveckling. I de utlåtanden som uppmärksammade barns och ungas ställning betonades att mångfalden av familjer måste beaktas i det sociala trygghetssystemet, med avseende på till exempel ensamförsörjarfamiljer, växelvis boende barn, föräldrar till barn med särskilda behov och flerlingsfamiljer. Student- och ungdomsorganisationerna betonade i sina utlåtanden att unga och studerande måste beaktas som egna specialgrupper och bland annat att den sociala tryggheten måste fungera i övergångsfasen i de ungas liv och när de övergår från en förmån eller status till en annan.

I flera utlåtanden påpekades att olika minoriteters situation, såsom personer med funktionsnedsättning, romer, köns- och sexuella minoriteter, samer och personer med invandrarbakgrund måste beaktas i beredningen. Det centrala budskapet i utlåtandena var att de förslag som läggs fram under beredningen av reformen av den sociala tryggheten måste bedömas

med avseende på människor som tillhör olika befolkningsgrupper och deras livssituationer. Särskilt stöd för arbets- och funktionsförmågan hos exempelvis personer med funktionsnedsättning samt det sociala trygghets- och servicesystemets funktionsduglighet i olika övergångsfaser i livet lyftes fram som viktiga teman.

Bland annat Förbundet för mänskliga rättigheter, Högskoleutbildade samhällsvetare, Ensi- ja turvakotien liitto och Amnesty International Finländska sektionen fäste uppmärksamhet vid att de sociala trygghetsförmånerna måste garantera en tillräcklig levnadsstandard och nivån på grundskyddet borde höjas eftersom den i nuläget är delvis otillräcklig. Överlag understödde man i utlåtandena att reformen genomförs utan att grundskyddet försämras. Ställningen för dem som lever med fattigdomsrisk inom det sociala trygghetssystemet och bedömningen av konsekvenserna för låginkomsttagare betonades i flera utlåtanden. Bland annat Kvinnoorganisationernas centralförbund, Mannerheims Barnskyddsförbund, Diakonissanstalten och Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO betonade i sina utlåtanden att särskild uppmärksamhet måste fästas med personer som lever med fattigdomsrisk.

Målet om effektivare samordning av förmåner och tjänster fick understöd från remissinstanserna. Även med avseende på samordning och fungerande förmåns- och servicekedjor behöver specialgrupper, såsom äldre och personer med funktionsnedsättning, beaktas. I utlåtandena underströks att det måste ses till att systemet är tydligt och kundnära. Ansökningsprocessen för förmånerna och övergångarna från en förmån till en annan borde enligt flera remissinstanser göras tydligare och smidigare. I reformarbetet borde man enligt utlåtandena beakta olika livssituationer och deras mångfald samt övergångar från en livssituation till en annan.

I ett par utlåtanden lyfte man fram den sociala trygghetens roll med avseende på ekosociala risker och klimatförändringarna samt undantagssituationer.

Folkpensionsanstalten påpekade i sitt utlåtande att EU-lagstiftningens inverkan och skyldigheter inte hade beaktats tillräckligt ingående vid bedömningen av olika alternativa lösningar i mellanrapporten.

Bland annat flera student- och ungdomsorganisationer samt Stiftelsen för Rehabilitering uppmärksammade att förmåns- och servicesystemet samt främjandet av arbets- och funktionsförmågan inte granskats tillräckligt i mellanrapporten med avseende på den psykiska hälsan. Enligt utlåtandena borde konsekvenserna för den psykiska hälsan av förslagen och de åtgärdsalternativ som ska bedömas beaktas noggrannare vid beredningen av den sociala trygghetsreformen.

Flera remissinstanser betonade i sina utlåtanden att det sociala trygghetssystemet bör stödja sysselsättningen och att utgångspunkten för reformen av den sociala tryggheten måste vara att främja arbete och återgång till arbetet. I reformarbetet måste man ändå beakta incitamentens effekter för olika människogrupper och den faktiska möjligheten till sysselsättning. Enligt utlåtandena från undervisnings- och kulturministeriet och Finlands universitetsrektorers råd UNIFI borde förmånssystemet främja kontinuerligt lärande och kompetenshöjning för personer i arbetsför ålder. Det ansågs också viktigt att man blir bättre på att identifiera partiell arbetsförmåga inom det sociala

trygghetssystemet. Behovet av smidigare samordning av arbete och social trygghet framkom i flera utlåtanden, bland annat från organisationer på handikappområdet.

I några utlåtanden tog man också upp företagarnas ställning och hur olika former av företagande beaktas inom det sociala trygghetssystemet. I utlåtandena betonades bland annat behovet av en så kallad kombinerad försäkring som beaktar företagsverksamhet och lönearbete som en helhet.

I utlåtandena togs också ställning till finansieringen av den sociala tryggheten. Kommunförbundet berättade i sitt utlåtande man inte understöder att kommunernas finansieringsansvar utökas när det gäller kostnaderna för den sociala tryggheten. Enligt Sysselsättningsfonden är det viktigt att i arbetet under den andra perioden säkerställa hållbar finansiering och tydliga finansieringsprinciper. Finansministeriet ansåg det viktigt att man i reformen av den sociala tryggheten fäster uppmärksamhet vid att de offentliga finanserna är hållbara och att den sociala tryggheten reformeras på ett sätt som sänker kostnaderna för finansieringen av den sociala tryggheten.

I utlåtanden framfördes också observationer i anslutning till olika förmåner och utvecklingen av dem. Observationer framfördes till exempel i fråga om boendestöd, familjeförmåner, studiestöd, utkomststöd och pensioner. I utlåtandena uppmärksammades särskilt arbetslöshetsförmånerna och deras täckning. I anslutning till den åldrande befolkningen och de växande behoven av anhörig- och närståendevård betonade bland annat Äldreombudsmannen, Närståendevårdarnas förbund och SOSTE Finlands social och hälsa vikten av att beakta den helhet som gäller stöd för närståendevård i reformen av den sociala tryggheten.